BIBLIOTECA MARXIST-LENINISTĂ

119779

Marx

MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST

Engels

-9 SEP 1991
BCU „M. EMINESCU"
IAȘI
Au 295.586

Prezenta traducere a fost întocmită în colectivul de redacție al Editurii politice, după original.

Textul Manifestului Partidului Comunist este cel original apărut în 1848. S-a ținut seama de notele și completările făcute de Engels la ediția engleză din 1888 și de notele și schimbările făcute de Engels la ediția germană din 1890. De asemenea, în ediția de față au fost incluse prefața la prima ediție a Manifestului în limba română din 1892 scrisă de P. Mușoiu și corespondența dintre Engels și Mușoiu în legătură cu publicarea Manifestului în limba română.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PREFAȚĂ LA EDIȚIA GERMANĂ DIN 1872 A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

Liga comuniștilor, organizație internațională a muncitorilor, care în condițiile de atunci nu putea fi, desigur, decît secretă, la Congresul de la Londra din noiembrie 1847 ne-a însărcinat pe subsemnații să alcătuim un amplu program, teoretic și practic, al partidului destinat publicității. Așa s-a născut acest „Manifest", al cărui manuscris a fost trimis la Londra cu cîteva săptămîni înainte de revoluția din februarie pentru a fi tipărit. Publicat pentru prima oară în limba germană, el a apărut în această limbă în Germania, Anglia și America, în cel puțin 12 ediții diferite. În limba engleză a apărut pentru prima oară în 1850, la Londra, în „Red Republican", fiind tradus de miss Helen Macfarlane, iar în 1871 el a fost editat în America în cel puțin trei traduceri diferite. În limba franceză „Manifestul" a apărut prima oară la Paris, cu puțin înainte de insurecția din iunie 1848, și, recent, în „Le Socialiste" din New York. În momentul de față se pregătește o nouă traducere. În limba polonă „Manifestul" a apărut la Londra, imediat după prima ediție germană. În limba rusă a apărut la Geneva, în deceniul al 7-lea. În limba daneză a fost, de asemenea, tradus curînd după apariție.

Oricît de mult s-ar fi schimbat condițiile în ultimii douăzeci și cinci de ani, principiile generale dezvoltate în acest „Manifest" sînt, în linii mari, valabile și astăzi. Pe alocuri ar fi nevoie de unele îndreptări. Aplicarea practică a acestor principii va depinde, după cum se spune chiar în „Manifest", pretutindeni și întotdeauna de condițiile istorice date, și de aceea măsurile revoluționare propuse la sfîrșitul capitolului al II-lea nu prezintă o importanță specială. În prezent, acest pasaj ar suna în multe privințe altfel. Dată fiind

uriaşa dezvoltare a marii industrii în ultimii douăzeci şi cinci de ani şi progresul realizat o dată cu aceasta, dată fiind aderarea tot mai largă a clasei muncitoare la partid, experienţa practică mai întîi a revoluţiei din februarie şi, într-o măsură şi mai mare, a Comunei din Paris, cînd proletariatul a deţinut pentru prima oară puterea politică timp de două luni, acest program este pe alocuri învechit. Comuna a dovedit îndeosebi că „clasa muncitoare nu poate să ia pur şi simplu în stăpînire maşina de stat aşa cum este şi să o pună în funcţiune pentru propriile ei scopuri." (Vezi „Războiul civil din Franţa, Adresa Consiliului General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor", ediţia germană, p. 19, unde această idee este dezvoltată mai pe larg.) Apoi, este de la sine înţeles că în prezent critica făcută literaturii socialiste este incompletă, întrucît ea merge numai pînă la 1847 ; la fel şi observaţiile în legătură cu poziţia comuniştilor faţă de diferitele partide de opoziţie (capitolul al IV-lea), deşi în esenţă valabile şi în prezent, sînt totuşi învechite în ceea ce priveşte aplicarea în practică, pentru simplul fapt că situaţia politică s-a schimbat cu desăvîrşire şi că dezvoltarea istorică a măturat majoritatea partidelor enumerate acolo.

„Manifestul" este însă un document istoric pe care noi considerăm că nu mai avem dreptul să-l schimbăm. O viitoare ediţie va apărea, probabil, însoţită de o introducere care să cuprindă intervalul dintre 1847 şi pînă azi ; ediţia de faţă a venit pe neaşteptate şi noi nu am avut răgazul să facem acest lucru.

Karl Marx Friedrich Engels

Londra, 24 iunie 1872

Publicat în broşura „Das Kommunistische Manifest", neue Ausgabe mit einem Vorwort der Verfasser, Leipzig, 1872

Se tipăreşte după K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 18, Bucureşti, Editura politică, 1964, p. 97—98

PREFAȚĂ LA A DOUA EDIȚIE RUSĂ A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

Prima ediție rusă a „Manifestului Partidului Comunist", în traducerea lui Bakunin, a apărut la începutul deceniului al 7-lea în imprimeria ziarului „Kolokol". Pe vremea aceea, ediția *rusă* a „Manifestului" nu putea să reprezinte în ochii Occidentului altceva decît o curiozitate literară. Astăzi, o astfel de părere n-ar mai fi cu putință.

Cît de puțin răspîndită era pe atunci (decembrie 1847) mișcarea proletariatului reiese cel mai limpede din ultimul capitol al „Manifestului" : „Poziția comuniștilor față de diferitele partide de opoziție" din diferite țări. În acest capitol nu sînt menționate tocmai Rusia și Statele Unite. Era pe vremea cînd Rusia constituia ultima mare rezervă a întregii reacțiuni europene și cînd emigrația în Statele Unite înghițea tot prisosul de brațe de muncă al proletariatului din Europa. Aceste două țări furnizau Europei materii prime și erau în același timp piețe de desfacere pentru produsele ei industriale. Amîndouă erau deci, pe atunci, într-un fel sau altul, piloni ai ordinii existente în Europa.

Cît de mult s-au schimbat astăzi lucrurile ! Tocmai emigrația europeană a permis Americii de Nord să treacă la acea uriașă dezvoltare a producției agricole care prin concurența ei zdruncină din temelii atît marea cît și mica proprietate funciară din Europa. Ea a mai permis Statelor Unite să exploateze imensele lor resurse industriale cu o astfel de energie și pe o scară atît de mare, încît monopolului industrial de pînă acum al Europei apusene și în special al Angliei i se va pune capăt în scurt timp. Aceste două împrejurări, la rîndul lor, influențează în sens revoluționar chiar asupra Americii. Proprietatea funciară mică și mijlocie a fermierilor,

temelia întregii orînduiri politice a Americii, este învinsă încetul cu încetul de concurența fermelor uriașe; în același timp, în regiunile industriale se dezvoltă pentru întîia oară un proletariat numeros și o concentrare fabuloasă a capitalurilor.

Să trecem acum la Rusia! În timpul revoluției din 1848—1849 nu numai monarhii europeni, ci chiar burghezii din Europa au văzut în intervenția rusă singura salvare posibilă în fața primejdiei proletariatului, care tocmai începuse să se trezească. Țarul a fost proclamat capul reacțiunii europene. Astăzi el e prizonier al revoluției la Gatcina, iar Rusia constituie detașamentul de avangardă al mișcării revoluționare din Europa.

Sarcina „Manifestului Comunist" a fost să proclame pieirea inevitabilă și iminentă a proprietății burgheze contemporane. În Rusia însă, alături de o înflorire rapidă a speculațiilor capitaliste și de proprietatea funciară burgheză care abia acum se dezvoltă, mai mult de jumătate din pămînturi se află în proprietatea în obște a țăranilor. Se pune întrebarea: poate obștea * rusească, această formă în mare măsură subminată a străvechii proprietăți comune asupra pămîntului, să treacă nemijlocit la forma superioară, comunistă, de proprietate comună? Sau trebuie, dimpotrivă, să treacă mai întîi prin același proces de destrămare propriu dezvoltării istorice a Apusului?

Singurul răspuns cu putință astăzi la această întrebare este următorul: dacă revoluția rusă va constitui semnalul unei revoluții proletare în Apus, astfel ca una s-o completeze pe cealaltă, atunci actuala proprietate în obște asupra pămîntului în Rusia va putea servi drept punct de plecare pentru o dezvoltare comunistă.

Karl Marx. Friedrich Engels

Londra, 21 ianuarie 1882

Se tipărește după K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 19, București, Editura politică, 1964, p. 314—315

* În original, cuvîntul rusesc „obșcina" este scris cu litere latine. — *Nota red.*

Die letzte russische Ausgabe des „Manifestes der Kommunistischen Partei", abgesehen von Polnisch, erschien Anfang der siebziger Jahre in der Druckerei des „Kolokol". Damals konnte damals in Europa ein derartiges Manuskript schon.

Welch beschränkter Umfang Gebiet damals (Dez. 1847) die proletarische Bewegung noch hatte, zeigt am klarsten das Schlußkapitel des Manifests: Stellung der Kommunisten zu den verschiedenen Oppositionsparteien in den verschiedenen Ländern. Hier fehlen gerade Spanien und die Vereinigten Staaten. Da wo die Zeit noch nicht Rußland die erste große Reserve der europäischen Revolutionskraft bildete, wo die Vereinigten Staaten die proletarische Überschuß Europas durch Einwanderung absorbierten. Beide Länder versorgten Europa mit Rohprodukten und waren zugleich Absatzmärkte seiner Industrie. Beide Länder waren damals

Manuscrisul prefeței lui Marx și Engels
la ediția rusă a „Manifestului Partidului Comunist" din 1882

(Scris de mîna lui F. Engels)

also, in diesen oder jenen Kreise, stehen
die bestehenden europäischen Ordnung

Wie ganz anders denkt! Gerade die ein-
wanderungsfähige Einwanderung befähigte Nordame-
rika zu einer riesigen Ackerbauproduktion,
deren Konkurrenz der europäische Grundeig.
thümer – gewiss wie Kleines – in seinen
Grundfesten erschüttert. Sie erlaubte jetzt
der Vereinigten Staaten, ihre ungeheuren natür-
lichen Volksquellen mit einer Energie &
raffinirten Skrupellosigkeit auszubeuten, die
das bisherige industrielle Monopol Westeuropa's
& namentlich Englands binnen Kurzem brechen
müssen. Beide Monopolstände wirken revolutionär
auf Amerika selbst zurück. Das Kleinwesen & mit-
hin Grundeigenthum der Farmers, die Basis
der ganzen politischen Verfassung, obliegt
nach & nach der Konkurrenz der Riesenfarmen;
sowie sich endlich in den Industriebezirken
entwickelt sich gleichzeitig zum ersten Mal
ein Proletariat & eine fabel-
hafte Konzentration der Kapitalien.

Wie dem Rivalen! Während der Bürger-
krieg von 1848–49 Frankreich nicht nur die

europäischen Fürsten, auch die europäische Bourgeoisie in ihrem tödtlichen Entsetzen über die drohende Erhebung der einzige Rettung vor dem ihnen drohenden Volksgericht. Der Zar und als Chef der europäischen Reaktion fortwährend Heute ist er hauptsächlich der Kerkermeister in Sibirien, und Russland bildet die Vorhut der revolutionären Aktion in Europa.

Das kommunistische Manifest hatte zur Aufgabe, die bevorstehende unvermeidliche Auflösung des modernen bürgerlichen Eigenthums zu proklamiren. In Russland aber finden wir, gegenüber noch aufblühenden kapitalistischen Schwindel und sich eben erst entwickelnden bürgerlichen Grundeigenthum, die große Masse der Bodens im Gemeinbesitz der Bauern. Eine Frage drängt sich nun: Kann die russische Obschtschina, eine vom Zahn der Zeit stark untergrabene Form des uralten Gemeinbesitzes am Boden, unmittelbar in die höhere des kommunistischen Gemeinbesitzes übergehen? Oder muss sie umgekehrt denselben Auflösungsprozess durchmachen, der die geschichtliche Entwicklung des Westens ausmacht?

Die einzige Antwort hierauf, die überhaupt möglich, ist die: Wird die nächste Revolution das Signal einer proletarischen Revolution in Westen, so daß beide einander ergänzen, so kann das jetzige russische Gemeineigenthum am Boden zum Ausgangspunkt einer kommunistischen Entwicklung dienen.

London 21. Januar 1882.

Karl Marx. F. Engels.

PREFAȚĂ (LA EDIȚIA GERMANĂ DIN 1883) A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

Prefața la ediția de față trebuie s-o semnez, spre regretul meu, singur. Marx, căruia întreaga clasă muncitoare din Europa și America îi este mai îndatorată decît oricărui alt om, se odihnește în cimitirul din Highgate, iar pe mormîntul lui a și crescut prima iarbă. Acum, după moartea lui, nu mai poate fi în nici un caz vorba de o modificare sau completare a „Manifestului". Cu atît mai mult consider necesar să afirm aici încă o dată în mod categoric următoarele :

Ideea fundamentală care străbate ca un fir roșu „Manifestul", și anume că producția economică și, determinată de aceasta în mod necesar, structura societății din fiecare epocă istorică constituie baza istoriei politice și intelectuale a epocii respective ; că, în consecință, întreaga istorie (de la destrămarea străvechii proprietăți comune asupra pămîntului) a fost istoria luptelor de clasă, a luptelor dintre clasele exploatate și clasele exploatatoare, dintre clasele dominate și clasele dominante, pe diferite trepte ale dezvoltării sociale ; că această luptă a atins însă în momentul de față o asemenea treaptă, încît clasa exploatată și asuprită (proletariatul) nu se mai poate elibera de sub jugul clasei care o exploatează și o asuprește (burghezia) fără a elibera în același timp pentru totdeauna întreaga societate de exploatare, asuprire și luptă de clasă, — această idee fundamentală îi aparține pe de-a-ntregul și exclusiv lui Marx [1].

[1] „De această idee — spun în prefața la traducerea engleză [vezi volumul de față, p. 18—19. — *Nota red.*] — care, după părerea mea, este menită să joace în știința istoriei același rol pe care l-a jucat teoria lui Darwin în biologie, de această idee ne-am apropiat treptat amîndoi încă cu cîțiva ani înainte de 1845. În ce măsură am reușit să înaintez în mod

Acest lucru eu l-am declarat în repetate rînduri ; acum însă este necesar ca această declarație să preceadă „Manifestul" însuși.

F. Engels

Londra, 28 iunie 1883

Publicat în „Das Kommunistische Manifest", Hottingen-Zürich, 1883

Se tipărește după K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 21, București, Editura politică, 1965, p. 3—4

independent în această direcție, o arată cel mai bine lucrarea mea „Situația clasei muncitoare din Anglia". Cînd însă în primăvara anului 1845 m-am întîlnit din nou cu Marx la Bruxelles, el elaborase deja complet această idee și mi-a expus-o în termeni aproape tot atît de clari ca cei în care am rezumat-o eu mai sus". *(Nota lui Engels la ediția germană din 1890.)*

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PREFAȚĂ (LA EDIȚIA ENGLEZĂ DIN 1888) A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

„Manifestul" a fost publicat ca platformă a Ligii comuniștilor, asociație muncitorească, la început exclusiv germană, apoi internațională, care, în condițiile politice de pe continentul european dinainte de 1848, nu putea fi decît o organizație secretă. La congresul Ligii care a avut loc la Londra în noiembrie 1847, Marx și Engels au fost însărcinați să pregătească, în vederea publicării, un program complet teoretic și practic, al partidului. Redactat în limba germană, manuscrisul a fost trimis spre tipărire la Londra în ianuarie 1848, cu cîteva săptămîni înainte de izbucnirea revoluției franceze de la 24 februarie. O traducere franceză a apărut la Paris, cu puțin timp înaintea insurecției din iunie 1848. Prima traducere engleză, întocmită de Miss Helen Macfarlane, a apărut la Londra în 1850, în „Red Republican" al lui George Julian Harney. Au apărut, de asemenea, o ediție daneză și una poloneză.

Înfrîngerea insurecției din iunie 1848 de la Paris — această primă mare bătălie dintre proletariat și burghezie — a împins din nou, pentru cîtăva vreme, năzuințele sociale și politice ale clasei muncitoare din Europa pe planul al doilea. De atunci, lupta pentru putere a început să se dea din nou, ca în perioada dinaintea revoluției din februarie, numai între diferitele grupe ale clasei avute ; clasa muncitoare a fost nevoită să se rezume la o luptă pentru libertatea de acțiune politică și să ocupe poziția de aripă de extremă stîngă a părții radicale a burgheziei. Acolo unde mișcări proletare independente au continuat să dea semne de viață, ele au fost reprimate fără cruțare. Astfel, poliția prusacă a dat de urma Organului Central al Ligii comu-

niştilor, care îşi avea pe atunci sediul la Köln. Membrii lui au fost arestaţi şi, după 18 luni de detenţiune, în octombrie 1852, au fost deferiţi justiţiei. Celebrul „proces al comuniştilor de la Colonia" a durat de la 4 octombrie pînă la 12 noiembrie; şapte dintre acuzaţi au fost condamnaţi la recluziune într-o fortăreaţă pe termene de trei pînă la şase ani. Imediat după pronunţarea sentinţei, Liga a fost dizolvată formal de către membrii care au mai rămas. Cît priveşte „Manifestul", se părea că de acum încolo era condamnat să cadă pradă uitării.

Cînd clasa muncitoare europeană s-a simţit iarăşi destul de puternică pentru un nou atac împotriva claselor dominante, a luat fiinţă Asociaţia Internaţională a Muncitorilor. Dar această Asociaţie, întemeiată în mod expres cu scopul de a uni într-o singură organizaţie întregul proletariat militant din Europa şi America, nu putea să proclame de îndată principiile enunţate în „Manifest". Internaţionala trebuia să aibă un program destul de larg pentru a fi acceptat de trade-unionurile engleze, de adepţii lui Proudhon în Franţa, Belgia, Italia şi Spania şi de lassalleeni în Germania [1]. Marx care a întocmit acest program în aşa fel încît să mulţumească toate aceste partide, avea deplină încredere în dezvoltarea intelectuală a clasei muncitoare, dezvoltare care trebuia să rezulte în mod necesar din acţiunile comune şi din schimbul reciproc de păreri. Evenimentele şi peripeţiile luptei împotriva capitalului — înfrîngerile mai mult încă decît victoriile — trebuiau în mod inevitabil să-i facă pe oameni să înţeleagă insuficienţa diferitelor panacee miraculoase, atît de îndrăgite de ei, şi să-i pregătească pentru o înţelegere mai deplină a adevăratelor condiţii necesare pentru eliberarea clasei muncitoare. Şi Marx a avut dreptate. Cînd, în 1874, Internaţionala s-a dizolvat, muncitorii erau cu totul alţi oameni decît fuseseră la întemeierea ei, în 1864. Proudhonismul în Franţa, lassalleanismul în Germania erau gata să-şi dea sufletul, şi chiar şi trade-unionurile conservatoare engleze, deşi în majoritatea lor rupseseră deja de mult relaţiile cu Internaţionala, se apropiau încetul cu încetul de momentul cînd preşedintele congresului lor [2], care a avut loc anul trecut la

[1] Lassalle însuşi caută întotdeauna să ne încredinţeze că este „discipolul" lui Marx şi, ca atare, se situează pe poziţia „Manifestului". Totuşi, în agitaţia publică pe care a desfăşurat-o în anii 1862—1864, el s-a limitat la revendicarea înfiinţării unor cooperative de producţie sprijinite de către stat prin credite.

[2] — Bevan. — *Nota red.*

Swansea, a putut să declare în numele acestora : „Socialismul continental nu ne mai înspăimîntă". Într-adevăr, principiile „Manifestului" făcuseră progrese însemnate în rîndul muncitorilor din toate țările.

Astfel, „Manifestul" însuși a trecut din nou pe primul plan. Din 1850 încoace, textul german a fost reeditat de cîteva ori în Elveția, în Anglia și în America. În 1872, el a fost tradus în engleză, și anume la New York, unde traducerea a fost publicată în „Woodhull Claflins's Weekly". Pe baza acestei versiuni engleze a fost întocmită și o traducere franceză, publicată în „Le Socialiste" din New York. De atunci, în America au apărut încă cel puțin două traduceri engleze, mai mult sau mai puțin denaturate, dintre care una a fost reeditată în Anglia. Prima traducere rusă, a lui Bakunin, a apărut la Geneva în jurul anului 1863 fiind tipărită în tipografia în care se scotea și „Kolokol"-ul lui Herzen ; a doua, a eroicei Vera Zasulici, a apărut, tot la Geneva, în 1882. O nouă ediție daneză a apărut în „Socialdemokratisk Bibliotek", Copenhaga, 1885 ; o nouă traducere franceză, în „Le Socialiste", Paris, 1886. După aceasta din urmă a fost întocmită o traducere spaniolă, care a apărut la Madrid în 1886. Ar fi greu de indicat cu precizie numărul reeditărilor germane ; în total au fost cel puțin douăsprezece. O traducere în limba armeană, care urma să apară acum cîteva luni la Constantinopol, nu a văzut lumina tiparului deoarece, după cum mi s-a relatat, editorul nu a avut curajul să publice o carte care să poarte pe copertă numele lui Marx, iar traducătorul a refuzat să o prezinte drept o lucrare a lui. Am auzit că ulterior s-au făcut traduceri și în alte limbi, eu însă nu le-am văzut. Astfel, istoria „Manifestului" oglindește în mare măsură istoria mișcării muncitorești moderne ; în prezent, el este, fără îndoială, opera cea mai răspîndită, cea mai internațională din întreaga literatură socială, un program comun, recunoscut de milioane de muncitori, din Siberia pînă în California.

Totuși, pe vremea cînd l-am scris, nu l-am fi putut denumi manifest *socialist*. În 1847, prin socialiști se înțelegeau, pe de o parte, adepții diferitelor sisteme utopice : oweniștii în Anglia, fourieriștii în Franța, care degeneraseră încă pe atunci și unii și alții în simple secte pe cale de dispariție ; pe de altă parte, diferiți vraci sociali, care promiteau să înlăture prin felurite cîrpeli toate racilele sociale, fără a primejdui cît de cît

capitalul şi profitul, — în ambele cazuri era vorba de oameni care stăteau în afara mişcării muncitoreşti şi care căutau sprijin mai curînd la clasele „culte". Acea parte a clasei muncitoare, care se convinsese de insuficienţa unor revoluţii pur politice şi proclama necesitatea unei transformări radicale a societăţii, acea parte îşi zicea pe atunci comunistă. Acesta era un fel de comunism încă brut, neşlefuit, pur instinctiv, dar care a dibuit punctul cardinal şi era destul de puternic în rîndurile clasei muncitoare pentru a genera comunismul utopic : în Franţa — acela al lui Cabet, în Germania — acela al lui Weitling. Prin urmare, în 1847 socialismul era o mişcare a burgheziei, comunismul — o mişcare a clasei muncitoare. Socialismul, cel puţin pe continent, era „demn de respect", comunismul — dimpotrivă. Şi deoarece noi eram de la început de părere că „eliberarea clasei muncitoare trebuie să fie opera clasei muncitoare însăşi", era limpede pe care din cele două denumiri trebuia s-o alegem. Ba mai mult, nici de atunci încoace nu ne-a trecut vreodată prin minte să ne dezicem de ea.

Deşi „Manifestul" este opera noastră a amîndurora, mă simt totuşi dator să declar că ideea fundamentală, care formează miezul său, îi aparţine lui Marx. Această idee constă în următoarele : că în fiecare epocă istorică, modul economic de producţie şi de schimb preponderent şi structura socială care decurge în mod necesar de aici constituie baza pe care se înalţă istoria politică şi intelectuală a epocii respective, singura bază pornind de la care se poate explica această istorie ; că, în conformitate cu aceasta, întreaga istorie a omenirii (de la descompunerea orînduirii gentilice primitive, cu proprietatea ei comună asupra pămîntului) a fost o istorie a luptelor de clasă, a luptelor dintre clasele exploatatoare şi clasele exploatate, dintre clasele dominante şi clasele asuprite ; că istoria acestor lupte de clasă a ajuns în prezent, în dezvoltarea ei, la o treaptă cînd clasa exploatată şi asuprită — proletariatul — nu se poate elibera de sub jugul clasei exploatatoare şi dominante — burghezia — fără a elibera în acelaşi timp şi o dată pentru totdeauna întreaga societate de orice exploatare şi asuprire, de orice deosebiri de clasă şi lupte de clasă.

De această idee, care, după părerea mea, este menită să joace în ştiinţa istoriei acelaşi rol pe care l-a jucat teoria lui Darwin în biologie, — de această idee ne-am apropiat treptat

amîndoi încă cu cîțiva ani înainte de 1845. În ce măsură am reușit să înaintez în mod independent în această direcție, o arată cel mai bine lucrarea mea „Situația clasei muncitoare din Anglia“ [1]. Cînd însă în primăvara anului 1845 m-am întîlnit din nou cu Marx la Bruxelles, el elaborase deja complet această idee și mi-a expus-o în termeni aproape tot atît de clari ca cei în care am rezumat-o eu mai sus.

Din prefața scrisă de noi amîndoi la ediția germană din 1872 citez următoarele :

„Oricît de mult s-ar fi schimbat condițiile în ultimii douăzeci și cinci de ani, principiile generale dezvoltate în acest «Manifest» sînt, în linii mari, valabile și astăzi. Pe alocuri ar fi nevoie de unele îndreptări. Aplicarea practică a acestor principii va depinde, după cum se spune chiar în «Manifest», pretutindeni și întotdeauna de condițiile istorice date, și de aceea măsurile revoluționare propuse la sfîrșitul capitolului al II-lea nu prezintă o importanță specială. În prezent, acest pasaj ar suna în multe privințe altfel. Dată fiind uriașa dezvoltare a marii industrii începînd din 1848, îmbunătățirea și creșterea organizării clasei muncitoare, experiența practică mai întîi a revoluției din februarie și, într-o măsură și mai mare, a Comunei din Paris, cînd proletariatul a deținut pentru prima oară puterea politică timp de două luni, acest program este pe alocuri învechit. Comuna a dovedit îndeosebi că «clasa muncitoare nu poate să ia pur și simplu în stăpînire mașina de stat așa cum este și să o pună în funcțiune pentru propriile ei scopuri» (vezi «The Civil War in France, Address of the General Council of the International Working-Men's Association», London, Truelove, 1871, p. 15, unde această idee este dezvoltată mai pe larg). Apoi, este de la sine înțeles că în prezent critica făcută literaturii socialiste este incompletă, întrucît ea merge numai pînă în 1847 ; la fel și observațiile în legătură cu poziția comuniștilor față de diferitele partide de opoziție (capitolul al IV-lea), deși în esență valabile și în prezent, sînt totuși învechite în ceea ce privește aplicarea în practică, pentru simplul fapt că situația politică s-a schimbat cu desăvîrșire și că

[1] „The Condition of the Working Class in England in 1844“. By Frederick Engels. Translated by Florence K. Wischnewetzky („Situația clasei muncitoare din Anglia în 1844“), New York, Lovell-London, W. Reeves, 1888.

dezvoltarea istorică a măturat majoritatea partidelor enumerate acolo.

«Manifestul» este însă un document istoric pe care noi considerăm că nu mai avem dreptul să-l schimbăm".

Traducerea de față se datorește d-lui Samuel Moore, care a tradus în cea mai mare parte „Capitalul" lui Marx. Am revăzut-o împreună, și eu am adăugat cîteva note explicative cu caracter istoric.

Friedrich Engels

Londra, 30 ianuarie 1888

Publicat în : Karl Marx and Frederick Engels. „Manifesto of the Communist Party", London, 1888

Se tipărește după K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 21, București, Editura politică, 1965, p. 349—355

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A PATRA GERMANĂ (1890) A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

De cînd au fost scrise cele de mai sus [1] a devenit necesară o nouă ediție germană a „Manifestului", care de altfel, după cum vom arăta aici, a trecut prin multe.

O a doua traducere rusă, făcută de Vera Zasulici, a apărut la Geneva în 1882 ; prefața la această traducere a fost scrisă de Marx și de mine. Din păcate, manuscrisul german original s-a pierdut, așa încît sînt nevoit să retraduc din rusă, fapt de pe urma căruia prefața nu are nimic de cîștigat [2]. Iat-o :

„Prima ediție rusă a «Manifestului Partidului Comunist», în traducerea lui Bakunin, a apărut la începutul deceniului al 7-lea în imprimeria ziarului «Kolokol». Pe vremea aceea, ediția rusă a «Manifestului» nu putea să reprezinte în ochii Occidentului altceva decît o curiozitate literară. Astăzi o astfel de părere n-ar mai fi cu putință. Cît de puțin răspîndită era pe atunci (ianuarie 1848) mișcarea proletariatului reiese cel mai limpede din ultimul capitol al «Manifestului» : «Poziția comuniștilor față de diferitele partide de opoziție». În acest capitol nu sînt menționate tocmai Rusia și Statele Unite. Era pe vremea cînd Rusia constituia ultima mare rezervă a întregii reacțiuni europene și cînd emigrația în Statele Unite absorbea brațele de muncă excedentare ale proletariatului din Europa. Aceste două țări furnizau Europei materii prime și erau în același timp piețe de desfacere pen-

[1] Engels se referă la prefața ediției germane din 1883. — *Nota red.*

[2] Originalul german al prefeței la ediția rusă din 1882, scrisă de Marx și Engels, rătăcit de acesta din urmă, a fost găsit și se păstrează în arhiva Institutului de marxism-leninism din Moscova. Textul ei îl redăm aci după original. — *Nota red.*

tru produsele ei industriale. Amîndouă erau deci, într-un fel sau altul, piloni ai ordinii sociale din Europa.

Cît de mult s-au schimbat astăzi lucrurile ! Tocmai emigrația europeană a permis Americii de Nord să treacă la acea uriașă dezvoltare a producției agricole care, prin concurența ei, zdruncină din temelii atît marea, cît și mica proprietate funciară din Europa. Ea a permis Statelor Unite să exploateze imensele lor resurse industriale cu o astfel de energie și pe o scară atît de mare, încît monopolului industrial de pînă acum al Europei apusene i se va pune capăt în scurt timp. Aceste două împrejurări, la rîndul lor, au repercusiuni revoluționare și asupra Americii. Proprietatea funciară mică și mijlocie a fermierilor care-și cultivă singuri pămîntul [1], temelia întregii organizări politice a Americii, capitulează încetul cu încetul în fața concurenței fermelor uriașe ; în același timp, în regiunile industriale se dezvoltă pentru întîia oară un proletariat numeros, alături de concentrarea fabuloasă a capitalurilor.

Să trecem acum la Rusia ! În timpul revoluției din 1848—1849, nu numai monarhii din Europa, dar și burghezii europeni au văzut în intervenția Rusiei singura salvare posibilă în fața primejdiei proletariatului, care tocmai începuse să devină conștient de forța lui. Țarul a fost proclamat capul reacțiunii europene. Astăzi el e prizonier al revoluției la Gatcina, iar Rusia constituie detașamentul de avangardă al mișcării revoluționare din Europa.

Sarcina «Manifestului Comunist» a fost să proclame pieirea inevitabilă și iminentă a proprietății burgheze contemporane. În Rusia însă, alături de dezvoltarea febrilă a orînduirii capitaliste și de proprietatea funciară burgheză în curs de formare, mai mult de jumătate din pămînturi se află în proprietatea în obște a țăranilor.

Se pune întrebarea : poate obștea rusească — această formă, în mare măsură subminată, a străvechii proprietăți comune asupra pămîntului — să treacă nemijlocit la forma superioară, comunistă, a proprietății funciare ? Sau ea trebuie, dimpotrivă, să treacă mai întîi prin același proces de destrămare propriu dezvoltării istorice a Apusului ?

Singurul răspuns cu putință astăzi la această întrebare este următorul : dacă revoluția rusă va constitui semnalul unei revoluții muncitorești în Apus astfel ca una s-o completeze pe cealaltă, atunci actuala proprietate în obște asupra

[1] Cuvintele „care-și cultivă singuri pămîntul" au fost adăugate de Engels în ediția germană din 1890. — *Nota red.*

pămîntului în Rusia va putea servi drept punct de plecare pentru o dezvoltare comunistă.

Karl Marx. Friedrich Engels

Londra, 21 ianuarie 1882".

Cam în acelaşi timp a apărut la Geneva o nouă traducere poloneză a „Manifestului Comunist".

Apoi a apărut o nouă traducere daneză în „Social-demokratisk Bibliotek, København, 1885". Din păcate, ea nu este completă; cîteva pasaje esenţiale, la care, probabil, traducătorul a întîmpinat dificultăţi, au fost omise, şi în general pe alocuri ea denotă superficialitate, ceea ce este cu atît mai regretabil cu cît din întreaga lucrare reiese că, dacă traducătorul şi-ar fi dat mai multă osteneală, versiunea ar fi putut să fie excelentă.

În 1886 o nouă traducere franceză a apărut în ziarul „Le Socialiste" din Paris; este cea mai bună dintre traducerile apărute pînă acum.

Această traducere franceză a stat la baza unei traduceri spaniole, care a apărut în acelaşi an mai întîi în „El Socialista" din Madrid, apoi ca broşură: „Manifestul Partidului Comunist" de Karl Marx şi Friedrich Engels, Madrid, editura „El Socialista", strada Hernán Cortés 8.

Cu titlu de curiozitate voi mai aminti că în 1887 unui editor din Constantinopol i s-a oferit spre publicare manuscrisul unei traduceri în limba armeană; neavînd însă curajul să tipărească o lucrare pe care figura numele lui Marx, acest om de treabă i-a propus traducătorului să se dea el însuşi drept autorul ei, dar traducătorul a refuzat.

În Anglia, după ce au fost reeditate în repetate rînduri traducerile americane mai mult sau mai puţin exacte, în 1888 a apărut, în sfîrşit, o traducere autentică. Ea se datoreşte prietenului meu Samuel Moore şi, înainte de a fi dată la tipar, a fost revăzută de noi doi. Ea a apărut sub titlul: „Manifestul Partidului Comunist" de Karl Marx şi Friedrich Engels. Traducere autorizată în limba engleză, editată şi adnotată de Friedrich Engels, 1888, Londra, William Reeves, 185 Fleet St. E. C. Cîteva din adnotările mele la această ediţie au intrat şi în ediţia de faţă.

„Manifestul" a avut un drum al său, aparte. Primit la apariţie (după cum o dovedesc traducerile menţionate în prima prefaţă) cu entuziasm de avangarda, pe atunci încă pu-

ţin numeroasă, a socialismului ştiinţific, el a fost curînd împins pe planul al doilea de reacţiunea care a urmat după înfrîngerea din iunie 1848 a muncitorilor de la Paris, fiind în cele din urmă proscris „legal" prin condamnarea comuniştilor de la Colonia în noiembrie 1852. O dată cu dispariţia de pe arena publică a mişcării muncitoreşti inaugurate de revoluţia din februarie, a trecut şi „Manifestul" pe planul al doilea.

Cînd clasa muncitoare din Europa s-a simţit destul de puternică pentru a porni la un nou asalt împotriva puterii claselor dominante, a luat fiinţă Asociaţia Internaţională a Muncitorilor. Scopul ei era să contopească într-o *singură* mare armată întreaga muncitorime combativă din Europa şi din America. De aceea Asociaţia nu putea *să pornească* de la principiile enunţate în „Manifest". Ea trebuia să aibă un program care să lase deschisă uşa pentru trade-unionurile engleze, proudhoniştii francezi, belgieni, italieni şi spanioli, precum şi lassalleenii germani [1]. Acest program — preambulul statutului Internaţionalei [2] — a fost întocmit de Marx cu o măiestrie recunoscută pînă şi de Bakunin şi de anarhişti. În ce priveşte victoria finală a principiilor enunţate în „Manifest", Marx se baza exclusiv pe dezvoltarea intelectuală a clasei muncitoare ca rezultat necesar al acţiunilor comune şi al schimburilor de păreri. Nu se putea ca evenimentele şi vicisitudinile luptei împotriva capitalului — înfrîngerile încă mai mult decît succesele — să nu convingă pe luptători de insuficienţa panaceelor lor universale de pînă atunci, deschizîndu-le minţile pentru înţelegerea profundă a adevăratelor condiţii pentru eliberarea muncitorilor. Şi Marx a avut dreptate. Cînd, în 1874, Internaţionala s-a dizolvat, clasa muncitoare se prezenta cu totul altfel decît în 1864 la înfiinţarea Internaţionalei. Proudhonismul în ţările latine şi lassalleanismul specific în Germania erau pe cale de dispariţie, şi chiar ultraconservatoarele trade-unionuri engleze de atunci se apropiau treptat de momentul cînd, în 1887, preşedintele [3] congresului pe care l-au ţinut la Swansea a putut să declare în numele lor : „Socialismul continental nu ne mai înspăimîntă". Or, în 1887, socialismul continental aproape că era totuna cu teoria enunţată în „Manifest". Ast-

[1] Lassalle însuşi ne declara că este „discipolul" lui Marx şi, ca atare, se situa, firește, pe poziţia „Manifestului".

[2] Astfel stăteau lucrurile cu acei dintre adepţii lui Lassalle care se limitau la revendicarea sa de a se înfiinţa asociaţii de producţie cu ajutorul statului şi împărţeau întreaga clasă muncitoare în adepţi ai ajutorului de stat şi în adepţi ai autoajutorării. *(Nota lui Engels.)*

[3] — Bevan. — *Nota red.*

fel, istoria „Manifestului" oglindește într-o anumită măsură istoria mișcării muncitorești moderne din 1848 încoace. În prezent el este, fără îndoială, opera cea mai răspîndită, cea mai internațională din întreaga literatură socialistă, programul comun al multor milioane de muncitori din toate țările, din Siberia pînă în California.

Totuși, în momentul apariției sale, nu l-am fi putut numi un manifest *socialist*. În 1847 socialiști erau denumiți două categorii de oameni. Pe de o parte, adepții diferitelor sisteme utopice, în special oweniștii în Anglia și fourieriștii în Franța, atît unii, cît și alții nemaireprezentînd pe atunci decît simple secte pe cale de dispariție. Pe de altă parte, șarlatani sociali de toate soiurile care voiau să înlăture relele sociale cu ajutorul diferitelor lor panacee universale și a tot felul de cîrpeli, fără a se atinge cîtuși de puțin de capital și de profit. În ambele cazuri era vorba de oameni din afara mișcării muncitorești, care căutau sprijin mai curînd la clasele „culte". În schimb, acea parte a muncitorilor care era convinsă de insuficiența unor simple transformări politice și cerea o revoluționare radicală a societății, acea parte își zicea pe atunci *comunistă*. Comunismul acesta era abia schițat, pur instinctiv și adesea cam rudimentar; dar el s-a dovedit destul de puternic pentru a da naștere la două sisteme de comunism utopic: în Franța comunismul „icaric" al lui Cabet, în Germania comunismul lui Weitling. În 1847 socialism însemna o mișcare burgheză, comunism — o mișcare muncitorească. Socialismul, cel puțin pe continent, era admis în saloane, comunismul tocmai dimpotrivă. Și deoarece încă de pe atunci noi eram categorici de părere că „eliberarea clasei muncitoare trebuie să fie opera clasei muncitoare însăși", nu puteam sta nici un moment în dubiu pe care din cele două denumiri s-o alegem. Nici mai tîrziu nu ne-a trecut niciodată prin minte să ne dezicem de ea.

„Proletari din toate țările, uniți-vă!" Puține glasuri ne-au răspuns cînd am lansat aceste cuvinte în lume, acum patruzeci și doi de ani, în ajunul primei revoluții de la Paris, în care proletariatul a formulat revendicări proprii. Dar la 28 septembrie 1864 proletarii din majoritatea țărilor Europei apusene s-au unit în Asociația Internațională a Muncitorilor de glorioasă amintire. Ce-i drept, Internaționala însăși n-a trăit decît nouă ani. Dar cea mai bună dovadă că alianța pe veci a proletarilor din toate țările întemeiată de ea mai dăinuie și azi și este mai puternică ca oricînd o constituie tocmai ziua de azi. Căci astăzi, cînd scriu aceste rînduri, proletariatul din

Europa și din America își trece în revistă forțele de luptă mobilizate pentru prima oară ca *o singură* armată, sub *un singur* steag și pentru *un singur* scop imediat: fixarea prin lege a zilei normale de muncă de 8 ore, proclamată încă de Congresul de la Geneva din 1866 al Internaționalei și apoi și de Congresul muncitoresc de la Paris din 1889. Iar spectacolul zilei de azi va deschide ochii capitaliștilor și moșierilor din toate țările, arătîndu-le că în prezent proletarii din toate țările sînt într-adevăr uniți.

De-ar fi și Marx lîngă mine să vadă toate acestea cu propriii săi ochi!

F. Engels

Londra, 1 mai 1890

Publicat în „Das Kommunistische Manifest", Londra, 1890

Se tipărește după K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 22, București, Editura politică, 1965, p. 52—59

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY

PREFAȚĂ LA EDIȚIA POLONEZĂ (1892) A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST" [1]

Faptul că a devenit necesară o nouă ediție poloneză a „Manifestului Comunist" suscită diferite reflecții.

Mai întîi trebuie reținut faptul că în ultimul timp „Manifestul" a devenit, oarecum, un indicator al gradului de dezvoltare a marii industrii pe continentul european. În măsura în care se dezvoltă într-o țară marea industrie, sporește și năzuința muncitorilor din acea țară de a se lămuri asupra poziției lor ca clasă muncitoare față de clasele avute, se extinde în rîndurile lor mișcarea socialistă și „Manifestul" este tot mai mult cerut. În felul acesta, nu numai gradul de dezvoltare a mișcării muncitorești, ci și a marii industrii din fiecare țară poate fi stabilit cu destulă exactitate după numărul de exemplare ale „Manifestului" difuzate în limba respectivă.

Prin urmare, noua ediție poloneză marchează un progres hotărît al industriei poloneze. Și nu încape îndoială că de la ultima ediție, apărută acum zece ani, acest progres a avut realmente loc. Polonia care a revenit Rusiei, Polonia Congresului, a devenit marea regiune industrială a Imperiului rus. Pe cînd marea industrie rusă e dispersată — o parte la Golful Finic, alta în centru (Moscova și Vladimir), o a treia la Marea Neagră și la Marea de Azov, iar o alta în diferite puncte din țară —, cea poloneză se află concentrată pe un spațiu relativ restrîns, concentrare din care rezultă o serie de avantaje și dezavantaje pentru ea. Avantajele au fost recunoscute de fabricanții ruși care-i fac concurență atunci cînd, în pofida dorienței lor aprinse de a-i rusifica pe polonezi, au cerut taxe

[1] Textul acestei prefețe este redat după originalul redactat de Engels în limba germană. — *Nota red.*

vamale protecţioniste împotriva Poloniei. Dezavantajele — pentru fabricanţii polonezi, ca şi pentru guvernul rus — se vădesc în răspîndirea rapidă a ideilor socialiste printre muncitorii polonezi şi în faptul că „Manifestul" este tot mai mult cerut.

Rapida dezvoltare a industriei poloneze, care a lăsat cu mult în urmă pe cea rusă, este însă, la rîndul ei, o nouă dovadă a vitalităţii indestructibile a poporului polonez şi o nouă garanţie a apropiatei sale renaşteri naţionale. Dar renaşterea unei Polonii independente, puternice este o chestiune care ne priveşte pe noi toţi, nu numai pe polonezi. O colaborare internaţională sinceră a naţiunilor europene este cu putinţă numai cu condiţia ca fiecare din aceste naţiuni să fie pe deplin autonomă la ea acasă. Revoluţia din 1848, în care, sub steagul proletar, luptătorii proletari au realizat ceea ce de fapt trebuia să facă burghezia, a adus totodată prin executorii ei testamentari — Ludovic Bonaparte şi Bismarck — Italiei, Germaniei şi Ungariei independenţa ; dar Polonia, care din 1792 a făcut pentru revoluţie mai mult decît aceste trei ţări laolaltă, Polonia a fost părăsită cînd, în 1863, a sucombat în faţa forţei de zece ori mai mari a ruşilor. Nobilimea poloneză nu a putut nici să menţină independenţa Poloniei, nici s-o recucerească ; pentru burghezie cel puţin, independenţa este astăzi o problemă care o lasă rece. Totuşi, ea este o necesitate pentru colaborarea armonioasă a naţiunilor europene. Ea poate fi cucerită numai de tînărul proletariat polonez, în ale cărui mîini va fi bine păstrată. Iar muncitorii din restul Europei au tot atîta nevoie de independenţa Poloniei ca şi muncitorii polonezi înşişi.

F. Engels

Londra, 10 februarie 1892

Publicat în „Przedświt" nr. 35 din 27 februarie 1892 şi în cartea : K. Marx şi F. Engels. „Manifest Komunistyczny", Londra, 1892

Se tipăreşte după K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 22, Bucureşti, Editura politică, 1965, p. 275—276

PREFAȚĂ LA EDIȚIA ITALIANĂ DIN 1893 A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

CĂTRE CITITORUL ITALIAN

Publicarea *„Manifestului Partidului Comunist"* coincide, am putea spune, exact cu ziua de 18 martie 1848, cu revoluțiile de la Milano și Berlin, care reprezintă răscularea a două națiuni așezate una în centrul continentului european, cealaltă în centrul țărilor mediteraneene ; a două națiuni slăbite pînă atunci din cauza fărîmițării teritoriale și luptelor interne, și care ajunseseră din această pricină sub stăpînire străină. Pe cînd Italia era supusă împăratului Austriei, Germania trebuia să suporte, deși nu chiar atît de direct, jugul tot atît de apăsător al țarului tuturor rușilor. Urmările lui 18 martie 1848 scăpară Italia și Germania de această rușine ; dacă, din 1848 pînă în 1871, aceste două mari națiuni au fost reconstituite și, oarecum, redate lor înșeși, lucrul acesta a fost posibil, după cum spunea Karl Marx, pentru că aceiași oameni care înăbușiseră revoluția de la 1848 au devenit, împotriva voinței lor, executorii ei testamentari.

Această revoluție a fost pretutindeni opera clasei muncitoare ; clasa muncitoare a fost aceea care a înălțat baricade și și-a pus viața în joc. Numai muncitorii din Paris au avut, atunci cînd au răsturnat guvernul, intenția netă de a răsturna dominația burgheziei. Dar oricît ar fi fost ei de conștienți de antagonismul de neînlăturat care exista între propria lor clasă și burghezie, nici progresul economic al țării și nici dezvoltarea spirituală a maselor muncitorești franceze nu atinsese acel grad care să permită transformarea revoluționară a societății. De aceea roadele revoluției au fost culese, în cele din urmă, de clasa capitaliștilor. În celelalte țări, în Italia, în Germania, în Austria, muncitorii n-au făcut în fond altceva decît să aducă la putere burghezia. Dar în nici o țară domi-

nația burgheziei nu e cu putință fără independența națională. Revoluția de la 1848 trebuia deci să aducă cu sine unitatea și independența națiunilor care pînă atunci fuseseră lipsite de ele : Italia, Germania, Ungaria. Polonia va urma la timpul său.

Prin urmare, deși revoluția de la 1848 nu a fost o revoluție socialistă, totuși ea i-a croit drum acesteia și i-a pregătit terenul. Prin avîntul pe care regimul burghez l-a dat, în toate țările, marii industrii, acest regim a creat pretutindeni, în ultimii 45 de ani, un proletariat numeros, bine închegat și puternic ; în felul acesta el a dat viață propriilor lui gropari, — pentru a ne servi de un termen al „Manifestului". Fără restaurarea independenței și unității fiecărei națiuni nu s-ar fi putut înfăptui nici unirea internațională a proletariatului, nici colaborarea pașnică, rațională a acestor națiuni pentru atingerea unor țeluri comune. Și-ar putea cineva imagina o acțiune comună, internațională, a muncitorilor italieni, maghiari, germani, polonezi, ruși în condițiile politice ale perioadei dinainte de 1848 ?

Astfel, bătăliile anului 1848 nu au fost zadarnice, după cum nici cei 45 de ani care ne despart de această etapă revoluționară nu s-au scurs în zadar. Roadele încep să se coacă, și tot ce doresc este ca publicarea acestei traduceri italiene să fie de bun augur pentru izbînda proletariatului italian, așa cum a fost publicarea originalului pentru revoluția internațională.

„Manifestul" recunoaște întru totul rolul revoluționar pe care l-a avut capitalismul în trecut. Prima națiune capitalistă a fost Italia. Sfîrșitul evului mediu, feudal, și zorile erei moderne, capitaliste, sînt marcate printr-o figură grandioasă : aceea a italianului Dante, care e totodată ultimul poet al evului mediu și cel dintîi poet al erei moderne. Azi, ca și pe la 1300, o nouă eră istorică e pe cale de a se naște. Ne va dărui oare Italia un nou Dante care să vestească nașterea acestei ere noi, proletare ?

Friedrich Engels

Londra, 1 februarie 1893

PREFAȚA LUI P. MUȘOIU LA PRIMA EDIȚIE ROMÂNĂ DIN 1892 A „MANIFESTULUI COMUNIST" DE KARL MARX ȘI FRIEDRICH ENGELS

După o trecere de un șir îndelungat de ani, „Manifestul Comunist" vede în sfîrșit lumina și la noi. L-am tradus după textul francez cuprins în cartea lui Mermeix „La France Socialiste". Prefețele sînt luate din ediția germană cea mai nouă, a patra autorizată, pe care am găsit-o de curînd și după care am verificat întreaga traducere.

„Manifestul" vine cu atît mai la vreme, cu cît în timpul din urmă s-au încins discuții serioase asupra socialismului și cu cît o lume întreagă așteaptă lămuriri, vrea să se dumirească. Așa cum se prezintă, „Manifestul" cuprinde în rezumat întreg socialismul modern. Principiile lui generale le-am găsit întărite în „Mizeria filozofiei", în operele postume, în „18 brumar" și în „Capitalul" de Marx, în cărțile lui Engels și în toate scrierile socialiste de valoare care mi-au încăput în mînă. Chiar în amănunțime, pentru noi „Manifestul" își păstrează aproape cu totul neștirbită valoarea de obîrșie. Starea de acum a României e foarte asemănătoare cu starea în care se afla occidentul Europei înainte de 1848. Deci, pentru țara românească „Manifestul" are mult mai multă însemnătate decît ar avea un document istoric.

Cei ce doresc să cunoască socialismul modern vor studia cu folos „Manifestul Partidului Comunist".

P. Mușoiu

Iași. 1892

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MANIFESTUL
PARTIDULUI COMUNIST

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O stafie umblă prin Europa — stafia comunismului. Toate puterile bătrînei Europe s-au unit într-o sfîntă hăituială împotriva acestei stafii: Papa și Țarul, Metternich și Guizot, radicali francezi și polițiști germani.

Există oare vreun partid de opoziție care să nu fi fost defăimat, ca fiind comunist, de către adversarii săi de la putere? Există oare vreun partid de opoziție care să nu fi răspuns la rîndul său atît elementelor mai înaintate ale opoziției, cît și adversarilor săi reacționari zvîrlindu-le în față imputarea stigmatizantă de comunist?

Din acest fapt reies două lucruri.

Toate puterile europene recunosc de pe acum comunismul ca o putere.

A venit timpul ca comuniștii să-și expună deschis, în fața lumii întregi, concepția, scopurile, tendințele și să opună basmului despre stafia comunismului un manifest al partidului însuși.

În acest scop s-au întrunit la Londra comuniști de diferite naționalități și au redactat următorul „Manifest", care se publică în limbile: engleză, franceză, germană, italiană, flamandă și daneză.

I

BURGHEZI ŞI PROLETARI [1]

Istoria tuturor societăţilor de pînă azi [2] este istoria luptelor de clasă.

Omul liber şi sclavul, patricianul şi plebeul, nobilul şi iobagul, meşterul [3] şi calfa, într-un cuvînt asupritorii şi asupriţii se aflau într-un permanent antagonism, duceau o luptă neîntreruptă, cînd ascunsă, cînd făţişă, o luptă care de fiecare

---

[1] Prin burghezie se înţelege clasa capitaliştilor moderni, proprietari ai mijloacelor de producţie socială, care exploatează munca salariată. Prin proletariat se înţelege clasa muncitorilor salariaţi moderni, care, neposedînd mijloace de producţie proprii, sînt nevoiţi să-şi vîndă forţa lor de muncă pentru a putea trăi. *(Nota lui Engels la ediţia engleză din 1888.)*

[2] Adică, mai exact, istoria transmisă *prin scris*. În 1847 preistoria societăţii, organizarea socială premergătoare oricărei istorii scrise, era încă aproape necunoscută. De atunci, Haxthausen a descoperit în Rusia proprietatea comună asupra pămîntului, iar Maurer a dovedit că ea a fost baza socială care a constituit punctul de plecare pentru dezvoltarea istorică a tuturor triburilor germane şi cu timpul s-a descoperit că comunităţile săteşti, cu posesiune în comun a pămîntului, au fost forma primitivă a societăţii, din India şi pînă în Irlanda. În sfîrşit, organizarea internă a acestei societăţi comuniste primitive, în forma ei tipică, a fost scoasă la iveală de descoperirea hotărîtoare făcută de Morgan în legătură cu natura adevărată a *ginţii* şi a locului pe care-l ocupă în *trib*. O dată cu descompunerea acestei comunităţi primitive începe scindarea societăţii în clase distincte şi, în cele din urmă, în clase antagoniste. Am încercat să descriu acest proces de descompunere în lucrarea: „Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului", ediţia a 2-a, Stuttgart, 1886. (Vezi *K. Marx* şi *F. Engels*. Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, p. 180—355. — *Nota red.)* *[Nota lui Engels la ediţia engleză din 1888.]*

[3] Meşterul breslaş este un membru cu drepturi depline al breslei, meşter în cadrul breslei, şi nu starostele ei. *(Nota lui Engels la ediţia engleză din 1888.)*

Manifest

der

Kommunistischen Partei.

Veröffentlicht im Februar 1848.

Proletarier aller Länder vereinigt euch.

London.

Gedruckt in der Office der „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter"
von J. E. Burghard.
46, Liverpool Street, Bishopsgate.

Coperta ediției din 1848 a
„Manifestului Partidului Comunist"

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

dată se sfîrşea printr-o prefacere revoluţionară a întregii societăţi, sau prin pieirea claselor aflate în luptă.

În epocile mai îndepărtate ale istoriei găsim aproape pretutindeni o împărţire completă a societăţii în diferite stări, o scară variată de poziţii sociale. În Roma antică găsim patricieni, cavaleri, plebei, sclavi; în evul mediu: feudali, vasali, breslaşi, calfe, iobagi şi, pe lîngă aceasta, mai în fiecare din aceste clase găsim trepte distincte.

Societatea burgheză modernă, ridicată pe ruinele societăţii feudale, nu a desfiinţat antagonismele de clasă. Ea a creat doar clase noi, condiţii noi de asuprire, forme noi de luptă, în locul celor vechi.

Epoca noastră, epoca burgheziei, se deosebeşte însă prin faptul că a simplificat antagonismele de clasă. Societatea întreagă se scindează din ce în ce mai mult în două mari tabere duşmane, în două mari clase direct opuse una alteia: burghezia şi proletariatul.

Din iobagii evului mediu proveniră tîrgoveţii primelor oraşe; din aceşti tîrgoveţi se dezvoltară primele elemente ale burgheziei.

Descoperirea Americii, ocolirea Africii pe mare au deschis burgheziei în ascensiune un nou cîmp de acţiune. Piaţa Indiilor orientale şi cea chineză, colonizarea Americii, schimbul cu coloniile, înmulţirea mijloacelor de schimb şi a mărfurilor în genere au dat negoţului, navigaţiei, industriei un avînt necunoscut pînă atunci, făcînd prin aceasta ca elementul revoluţionar din societatea feudală în descompunere să se dezvolte cu rapiditate.

Modul de organizare feudal, sau corporativ, de pînă atunci al industriei nu mai putea satisface cererea de produse, care creştea o dată cu crearea de noi pieţe. Manufactura i-a luat locul. Meşterii breslaşi au fost înlăturaţi de către starea de mijloc industrială; diviziunea muncii dintre diferitele corporaţii a dispărut, făcînd loc diviziunii muncii înăuntrul fiecărui atelier.

Dar pieţele se înmulţeau fără încetare, cererea creştea necontenit. Manufactura a devenit şi ea neîndestulătoare. Atunci aburul şi maşina au revoluţionat producţia industrială. Marea industrie modernă a luat locul manufacturii, locul stării de mijloc industriale l-au luat industriaşii milionari, şefi ai unor întregi armate industriale, burghezii moderni.

Marea industrie a creat piaţa mondială, pe care a pregătit-o descoperirea Americii. Piaţa mondială a dus la o dez-

voltare imensă a comerțului, navigației și comunicațiilor pe uscat. Această dezvoltare a influențat, la rîndul ei, asupra extinderii industriei, și, în aceeași măsură în care se extindeau industria, comerțul, navigația, căile ferate, se dezvolta și burghezia, mărindu-și capitalurile și împingînd pe planul al doilea toate clasele rămase din evul mediu.

Vedem deci că burghezia modernă este ea însăși produsul unui îndelungat proces de dezvoltare, al unui șir de revoluții în modul de producție și de schimb.

Fiecare din aceste trepte de dezvoltare a burgheziei a fost însoțită de un progres politic corespunzător [1]. Stare asuprită sub domnia feudalilor, asociație înarmată ce se administra singură în comună [2], ici republică municipală independentă, dincolo stare a treia, datoare să plătească biruri monarhiei [3]; apoi, pe vremea manufacturii, contrapondere împotriva nobilimii în monarhia bazată pe stări sau absolută, temelie principală a marilor monarhii în genere, burghezia a cucerit, în sfîrșit, de la crearea marii industrii și a pieței mondiale, puterea politică exclusivă în statul reprezentativ modern. Puterea de stat modernă nu este decît un comitet care administrează treburile obștești ale întregii clase burgheze.

Burghezia a avut în istorie un rol cît se poate de revoluționar.

Burghezia a desființat, pretutindeni unde a ajuns la putere, toate relațiile feudale, patriarhale, idilice. Ea a rupt fără milă pestrițele legături feudale care-l legau pe om de „superiorul său firesc" și nu a lăsat altă legătură între om și om decît interesul gol, decît neîndurătoarea „plată în bani pe-

---

[1] În ediția engleză redactată de Engels în 1888, după cuvintele „progres politic corespunzător" sînt adăugate cuvintele: „al acestei clase". — *Nota red.*

[2] „Comune" se intitulau orașele din Franța chiar înainte de a fi reușit să smulgă de la stăpînii lor feudali autonomia locală și drepturile politice ca „stare a treia". În general am citat aci Anglia ca țară tipică pentru dezvoltarea economică a burgheziei, iar pentru dezvoltarea ei politică, Franța. *(Nota lui Engels la ediția engleză din 1888.)*

Astfel denumeau tîrgoveții din Italia și Franța așezările lor orășenești, după ce răscumpăraseră sau smulseseră cu forța, de la stăpînii lor feudali, primele drepturi de administrație autonomă. *(Nota lui Engels la ediția germană din 1890.)*

[3] În ediția engleză din 1888, redactată de Engels, după cuvintele: „republică municipală independentă" sînt adăugate cuvintele: „(ca în Italia și Germania)", iar după cuvintele: „stare a treia, datoare să plătească biruri monarhiei" sînt adăugate cuvintele: „(ca în Franța)". — *Nota red.*

şin". Ea a înecat fiorul sfînt al extazului pios, al entuziasmului cavaleresc, al sentimentalismului micului burghez în apa îngheţată a calculului egoist. Ea a făcut din demnitatea personală o valoare de schimb şi în locul nenumăratelor libertăţi dobîndite şi chezăşuite de hrisoave ea a pus *unica* libertate, lipsită de scrupule, a comerţului. Într-un cuvînt, ea a pus, în locul exploatării voalate de iluzii religioase şi politice, exploatarea deschisă, nerușinată, directă şi brutală.

Burghezia a despuiat de aureola lor toate activităţile pînă atunci venerabile şi privite cu smerenie. Ea a transformat pe medic, jurist, preot, poet, om de ştiinţă în muncitorii ei salariaţi.

Burghezia a smuls vălul duios-sentimental ce acoperea relaţiile familiale şi le-a redus la o simplă relaţie bănească.

Burghezia a arătat că manifestarea brutală a forţei, pe care reacţiunea o admiră atît de mult la evul mediu, şi-a găsit completarea potrivită în cea mai crasă trîndăvie. Abia burghezia a arătat ce este în stare să realizeze activitatea omenească. Ea a realizat opere minunate dar de cu totul altă natură decît piramidele egiptene, apeductele romane, catedralele gotice; ea a întreprins cu totul alte expediţii decît migraţiunea popoarelor şi cruciadele.

Burghezia nu poate să existe fără a revoluţiona neîncetat uneltele de producţie, deci relaţiile de producţie şi prin urmare toate relaţiile sociale. Pentru toate clasele industriale anterioare, dimpotrivă, prima condiţie de existenţă era menţinerea neschimbată a vechiului mod de producţie. Revoluţionarea neîncetată a producţiei, zdruncinarea neîntreruptă a tuturor relaţiilor sociale, veşnica nesiguranţă şi agitaţie deosebesc epoca burgheză de toate epocile anterioare. Toate relaţiile înţepenite, ruginite, cu cortegiul lor de reprezentări şi concepţii, venerate din moşi-strămoşi, se destramă, iar cele nou create se învechesc înainte de a avea timpul să se osifice. Tot ce e feudal şi static se risipeşte ca fumul, tot ce e sfînt este profanat, şi oamenii sînt în sfîrşit siliţi să privească cu luciditate poziţia lor în viaţă, relaţiile lor reciproce.

Nevoia unei desfaceri tot mai largi a produselor ei goneşte burghezia pe tot întinsul globului pămîntesc. Ea trebuie să se cuibărească pretutindeni, să se instaleze pretutindeni, să stabilească legături pretutindeni.

Burghezia a dat, prin exploatarea pieţei mondiale, un caracter cosmopolit producţiei şi consumului din toate ţările. Spre marea mîhnire a reacţionarilor, ea i-a smuls industriei de sub picioare terenul naţional. Străvechile industrii naţio-

nale au fost distruse şi continuă să fie distruse pe zi ce trece. Ele sînt înlăturate de industrii noi, a căror introducere devine o chestiune vitală pentru toate naţiunile civilizate, de industrii care nu mai prelucrează materii prime indigene, ci materii prime provenind din regiunile cele mai îndepărtate şi ale căror produse nu sînt consumate numai în propria ţară, ci în toate continentele. Locul vechilor necesităţi, satisfăcute prin produsele ţării respective, îl iau necesităţi noi, pentru satisfacerea cărora e nevoie de produse ale ţărilor celor mai îndepărtate şi ale climatelor celor mai variate. În locul vechii izolări locale şi naţionale şi al satisfacerii necesităţilor cu produse proprii se dezvoltă schimbul multilateral, interdependenţa multilaterală a naţiunilor. Şi acest lucru e valabil atît pentru producţia materială, cît şi pentru cea spirituală. Produsele spirituale ale diferitelor naţiuni devin bunuri comune. Unilateralitatea şi mărginirea naţională devin din ce în ce mai cu neputinţă şi din numeroasele literaturi naţionale şi locale ia naştere o literatură universală.

Burghezia, prin rapida perfecţionare a tuturor uneltelor de producţie, prin comunicaţiile infinit înlesnite, antrenează în civilizaţie toate naţiunile, pînă şi pe cele mai barbare. Preţurile ieftine ale mărfurilor ei sînt artileria grea, cu care doboară toate zidurile chinezeşti, cu care sileşte să capituleze chiar cea mai îndîrjită ură a barbarilor faţă de străini. Ea sileşte toate naţiunile să-şi însuşească modul de producţie al burgheziei dacă nu vor să piară ; ea le sileşte să introducă la ele înseşi aşa-zisa civilizaţie, adică să devină burgheze. Într-un cuvînt, ea îşi creează o lume după chipul şi asemănarea ei.

Burghezia a supus satul stăpînirii oraşului. Ea e creat oraşe enorme, a făcut să crească considerabil populaţia orăşenească faţă de cea sătească, smulgînd astfel o parte însemnată a populaţiei din idioţia vieţii de la ţară. Tot aşa cum a adus satul într-o stare de dependenţă faţă de oraş, ea a făcut dependente ţările barbare şi semibarbare de cele civilizate, popoarele de ţărani de popoarele de burghezi, Orientul de Occident.

Burghezia suprimă din ce în ce mai mult fărîmiţarea mijloacelor de producţie, a proprietăţii şi a populaţiei. Ea a aglomerat populaţia, a centralizat mijloacele de producţie şi a concentrat proprietatea în mîini puţine. Urmarea inevitabilă a acestor schimbări a fost centralizarea politică. Provincii independente, aproape numai confederate, avînd in-

terese, legi, guverne şi vămi diferite, au fost înglobate într-o *singură* naţiune, cu *un singur* guvern, *o singură* lege, *un singur* interes naţional de clasă, *o singură* frontieră vamală.

Burghezia a creat, în cursul dominaţiei ei de clasă, care datează abia de o sută de ani, mult mai multe şi mai uriaşe forţe de producţie decît toate generaţiile trecute laolaltă. Subjugarea forţelor naturii, maşinismul, aplicarea chimiei în industrie şi agricultură, navigaţia cu aburi, căile ferate, telegraful electric, desţelenirea unor întregi continente, fluvii făcute navigabile, populaţii întregi ieşite ca din pămînt — care dintre secolele trecute ar fi putut să bănuiască că în sînul muncii sociale dormitau astfel de forţe de producţie!

Am văzut deci: mijloacele de producţie şi de schimb pe baza cărora s-a format burghezia au fost create în societatea feudală. Pe o anumită treaptă de dezvoltare a acestor mijloace de producţie şi de schimb, relaţiile în care societatea feudală producea şi făcea schimb, organizarea feudală a agriculturii şi manufacturii, într-un cuvînt relaţiile feudale de proprietate nu mai corespundeau forţelor de producţie care se dezvoltaseră. Ele frînau producţia în loc s-o stimuleze. Ele se prefăcuseră în tot atîtea cătuşe. Ele trebuiau sfărîmate, şi au fost sfărîmate.

Locul lor l-a luat libera concurenţă, cu organizarea socială şi politică adecuată ei, cu dominaţia economică şi politică a clasei burgheze.

Sub ochii noştri se desfăşoară o mişcare asemănătoare. Relaţiile burgheze de producţie şi de schimb, relaţiile burgheze de proprietate, societatea burgheză modernă, care a produs, ca prin farmec, mijloace de producţie şi de schimb atît de uriaşe, seamănă cu vrăjitorul care nu mai poate stăpîni puterile întunericului pe care le-a dezlănţuit. De decenii istoria industriei şi comerţului nu este altceva decît istoria răzvrătirii forţelor de producţie moderne împotriva relaţiilor de producţie moderne, împotriva relaţiilor de proprietate care sînt condiţiile de existenţă ale burgheziei şi ale dominaţiei ei. Este de ajuns să pomenim crizele comerciale, care, prin repetarea lor periodică, pun tot mai ameninţător sub semnul întrebării existenţa întregii societăţi burgheze. În timpul crizelor comerciale este distrusă regulat o mare parte nu numai a produselor create, ci şi a forţelor de producţie existente. În timpul crizelor izbucneşte o epidemie socială, care ar fi părut o absurditate în toate epocile anterioare, — epidemia supraproducţiei. Societatea se vede brusc aruncată înapoi, în-

tr-o stare de barbarie momentană, ca și cum o foamete, un război general de nimicire ar fi lipsit-o de toate mijloacele de trai ; industria, comerțul par distruse. Și pentru ce ? Pentru că societatea posedă prea multă civilizație, prea multe mijloace de trai, prea multă industrie, prea mult comerț. Forțele de producție de care dispune nu mai servesc la dezvoltarea civilizației burgheze și a[1] relațiilor de proprietate burgheze ; dimpotrivă, ele au devenit prea uriașe pentru aceste relații, care frînează dezvoltarea lor ; și de îndată ce învinge această piedică, ele provoacă perturbări în întreaga societate burgheză, primejduiesc existența proprietății burgheze. Relațiile burgheze au devenit prea strîmte pentru a cuprinde avuția produsă de ele. Cum învinge burghezia crizele ? Pe de o parte, prin distrugerea forțată a unei mase de forțe de producție, pe de altă parte prin cucerirea de noi piețe și prin exploatarea mai intensă a piețelor vechi. Prin ce, deci ? Prin pregătirea unor crize și mai generale, și mai formidabile și prin reducerea mijloacelor de a le preveni.

Armele cu care burghezia a doborît feudalismul se îndreaptă astăzi împotriva burgheziei însăși.

Dar burghezia nu a făurit numai armele care îi aduc moartea ; ea a creat și oamenii care vor mînui aceste arme, — muncitorii moderni, *proletarii*.

În aceeași măsură în care se dezvoltă burghezia, cu alte cuvinte capitalul, se dezvoltă și proletariatul, clasa muncitorilor moderni, care nu trăiesc decît atîta vreme cît găsesc de lucru și care găsesc de lucru numai atîta vreme cît munca lor sporește capitalul. Acești muncitori, care sînt siliți să se vîndă cu bucata, sînt o marfă ca oricare alt articol din comerț și prin urmare sînt supuși deopotrivă tuturor vicisitudinilor concurenței, tuturor oscilațiilor pieței.

Munca proletarilor a pierdut, prin extinderea mașinismului și prin diviziunea muncii, orice caracter de sine stătător, și, o dată cu aceasta, orice atracție pentru muncitor. Acesta devine o simplă anexă a mașinii, anexă de la care se pretinde numai operația cea mai simplă, cea mai monotonă, cea mai lesne de învățat. De aceea cheltuielile pe care muncitorul le pricinuiește se mărginesc aproape numai la mijloacele de trai necesare pentru întreținerea sa și pentru re-

[1] În edițiile următoare, începînd cu ediția germană din 1872, cuvintele : „civilizației burgheze și a" lipsesc. — *Nota red.*

producerea speciei sale. Preţul unei mărfi, deci şi al muncii [1], este însă egal cu cheltuielile ei de producţie. De aceea, în măsura în care munca devine mai nesuferită, scade şi salariul. Mai mult încă, în aceeaşi măsură în care se înmulţesc maşinile şi creşte diviziunea muncii, creşte şi cantitatea de muncă [2], fie prin înmulţirea orelor de muncă, fie prin intensificarea muncii cerute într-un timp anumit, prin accelerarea mersului maşinilor etc.

Industria modernă a transformat micul atelier al meşterului patriarhal în marea fabrică a capitalistului industrial. Mase de muncitori îngrămădite în fabrică sînt organizate milităreşte. În calitate de simpli soldaţi industriali, ei sînt supuşi supravegherii unei ierarhii întregi de subofiţeri şi ofiţeri. Ei nu sînt numai robii clasei burgheze, ai statului burghez, ci sînt, zi cu zi şi ceas cu ceas, robiţi de maşină, de supraveghetori şi, mai ales, de fiecare burghez fabricant în parte. Şi cu cît acest despotism proclamă mai făţiş cîştigul ca scop final, cu atît este mai meschin, mai duşmănos, mai aprig.

Cu cît munca manuală cere mai puţină îndemînare şi mai puţină cheltuială de forţă, adică cu cît se dezvoltă mai mult industria modernă, cu atît munca bărbaţilor este înlocuită pe scară mai mare cu aceea a femeilor şi a copiilor. Deosebirile de sex şi vîrstă îşi pierd valabilitatea socială cînd e vorba de clasa muncitoare. Nu mai există decît instrumente de muncă, care pricinuiesc cheltuieli diferite, după vîrstă şi sex.

Cînd muncitorul îşi primeşte salariul în bani peşin, după ce a fost exploatat de către fabricant, tabără asupra lui celelalte părţi ale burgheziei — proprietarul, băcanul, cămătarul etc.

Păturile inferioare ale stării de mijloc : micii industriaşi, micii negustori şi rentieri, meseriaşii şi ţăranii, toate aceste clase îngroaşă rîndurile proletariatului, parte din cauză că micul lor capital, fiind insuficient pentru mari întreprinderi industriale, este înfrînt de concurenţa capitaliştilor mai mari, parte din cauză că îndemînarea lor profesională nu mai are

---

[1] Marx a arătat mai tîrziu că muncitorul vinde nu munca, ci forţa sa de muncă. În această privinţă vezi explicaţiile lui Engels din introducerea sa la lucrarea lui Marx „Muncă salariată şi capital" (vezi *K. Marx :* „Muncă salariată şi capital", E.S.P.L.P. 1957, ediţia a V-a, pag. 5—15). — *Nota red.*

[2] În ediţia engleză din 1888, în loc de : „cantitatea de muncă" — „povara muncii". — *Nota red.*

aceeaşi valoare ca urmare a noilor metode de producţie. Astfel proletariatul se recrutează din toate clasele populaţiei.

Proletariatul trece prin diferite trepte de dezvoltare. Lupta sa împotriva burgheziei începe o dată cu existenţa sa. La început luptă muncitori răzleţi, apoi muncitorii unei fabrici, pe urmă muncitorii unei ramuri de muncă dintr-o localitate împotriva burghezului care-i exploatează direct. Ei îşi îndreaptă atacurile nu numai împotriva relaţiilor burgheze de producţie, ci şi împotriva uneltelor de producţie înseşi; ei distrug mărfurile străine, care le fac concurenţă, sfărîmă maşinile, dau foc fabricilor, caută să recucerească poziţia pierdută a muncitorului medieval.

Pe treapta aceasta muncitorii formează o masă împrăştiată pe tot întinsul ţării şi fărîmiţată de concurenţă. Coeziunea maselor de muncitori nu este încă rezultatul propriei lor uniri, ci rezultatul unirii burgheziei, care, pentru a-şi atinge scopurile sale politice, trebuie, şi mai poate deocamdată, să pună în mişcare întreg proletariatul. Pe această treaptă, aşadar, proletarii nu combat încă pe duşmanii lor, ci pe duşmanii duşmanilor lor, ei combat rămăşiţele monarhiei absolute, pe moşieri, burghezia neindustrială, mica burghezie. Toată mişcarea istorică este astfel concentrată în mîinile burgheziei; orice victorie cucerită în acest chip este o victorie a burgheziei.

Dar, o dată cu dezvoltarea industriei, proletariatul creşte nu numai ca număr; el este concentrat în mase tot mai mari, forţa lui sporeşte, şi el simte tot mai mult acest lucru. Interesele, condiţiile de existenţă înăuntrul proletariatului se nivelează tot mai mult, căci maşina şterge din ce în ce mai mult deosebirile dintre diferitele munci şi reduce salariul aproape pretutindeni la un nivel deopotrivă de scăzut. Concurenţa crescîndă a burghezilor între ei şi crizele comerciale ce izvorăsc de aici fac ca salariul muncitorilor să fie tot mai nestabil; perfecţionarea neîncetată şi într-un ritm tot mai accelerat a maşinilor face ca condiţiile de viaţă ale proletarilor să devină tot mai nesigure; ciocnirile individuale dintre muncitor şi burghez iau tot mai mult caracterul unor ciocniri între două clase. Muncitorii încep prin a forma coaliţii[1] împotriva burghezilor; ei se unesc ca să-şi apere salariul. Ei înfiinţează chiar asociaţii cu caracter permanent pen-

[1] În ediţia engleză din 1888, după cuvîntul: „coaliţii" sînt adăugate cuvintele: „(sindicate profesionale)". — *Nota red.*

tru a se pregăti în vederea eventualelor răzvrătiri. Pe alocuri lupta izbucneşte sub formă de insurecţii.

Din timp în timp învinge muncitorii, dar numai în mod trecător. Adevăratul rezultat al luptelor lor nu este succesul imediat, ci unirea mereu crescîndă a muncitorilor. Această unire este înlesnită prin mijloacele de comunicaţie tot mai numeroase, create de marea industrie, care stabilesc legături între muncitorii din diferite localităţi. Această legătură e suficientă pentru ca numeroasele lupte locale, care au pretutindeni acelaşi caracter, să fie centralizate într-o luptă naţională, într-o luptă de clasă. Orice luptă de clasă este însă o luptă politică. Iar unirea, pentru înfăptuirea căreia cetăţenii din evul mediu, cu drumurile lor vicinale, au avut nevoie de veacuri, este realizată de proletarii moderni, datorită drumului de fier, în cîţiva ani.

Această organizare a proletarilor ca clasă şi, prin aceasta, ca partid politic, este sfărîmată din nou în fiecare moment de concurenţa dintre muncitorii înşişi. Ea renaşte însă tot mai viguroasă, tot mai închegată, mai puternică. Folosind dezbinările din sînul burgheziei, ea îi smulge acesteia, sub formă de legi, recunoaşterea unora din interesele muncitoreşti. De exemplu, legea cu privire la ziua de muncă de zece ore în Anglia.

În genere ciocnirile din sînul vechii societăţi grăbesc în multe privinţe dezvoltarea proletariatului. Burghezia duce o luptă neîncetată: la început împotriva aristocraţiei; mai tîrziu împotriva acelor părţi ale burgheziei însăşi ale căror interese intră în contradicţie cu progresul industriei; întotdeauna împotriva burgheziei tuturor ţărilor străine. În toate aceste lupte ea se vede silită să facă apel la proletariat, să recurgă la ajutorul lui şi să-l atragă astfel în mişcarea politică. Ea însăşi înarmează, aşadar, proletariatul cu propriile ei elemente de cultură [1], adică cu arme împotriva ei însăşi.

Apoi, după cum am văzut, prin progresul industriei, părţi întregi din clasa dominantă sînt aruncate în rîndurile proletariatului sau cel puţin sînt ameninţate condiţiile lor de existenţă. Şi acestea aduc proletariatului numeroase elemente de cultură [2].

---

[1] În ediţia engleză din 1888, în loc de: „propriile ei elemente de cultură" — „propriile ei elemente de cultură politică şi generală". — *Nota red.*

[2] În ediţia engleză din 1888, în loc de: „elemente de cultură" — „elemente de luminare şi progres". — *Nota red.*

În sfîrșit, atunci cînd lupta de clasă se apropie de deznodămînt, procesul de descompunere al clasei dominante, al întregii societăți vechi capătă un caracter atît de acut, atît de ascuțit, încît o mică parte din clasa dominantă se desprinde de ea și se alătură clasei revoluționare, clasei căreia îi aparține viitorul. Tot astfel cum odinioară o parte din nobilime a trecut în lagărul burgheziei, acum o parte din burghezie trece în lagărul proletariatului, și anume o parte din ideologii burghezi care s-au ridicat pînă la înțelegerea teoretică a întregii mișcări istorice.

Din toate clasele care se contrapun în zilele noastre burgheziei, singur proletariatul este o clasă cu adevărat revoluționară. Celelalte clase decad și pier o dată cu dezvoltarea marii industrii; proletariatul, dimpotrivă, este propriul ei produs.

Păturile de mijloc: micul industriaș, micul negustor, meșteșugarul, țăranul, toți luptă împotriva burgheziei pentru a salva de la pieire existența lor ca pături de mijloc. Așadar, ele nu sînt revoluționare, ci conservatoare. Mai mult încă, ele sînt reacționare, deoarece încearcă să întoarcă înapoi roata istoriei. Iar dacă acționează în chip revoluționar, o fac în vederea trecerii lor apropiate în rîndurile proletariatului, nu-și apără interesele actuale, ci interesele lor viitoare, și părăsesc propriul lor punct de vedere ca să și-l însușească pe acela al proletariatului.

Lumpenproletariatul, acest putregai pasiv al păturilor celor mai de jos ale vechii societăți, este tîrît pe alocuri în vîltoarea mișcării de către o revoluție proletară; din cauza ansamblului condițiilor sale de existență, el va înclina însă mai curînd să se lase cumpărat pentru uneltiri reacționare.

Condițiile de viață ale vechii societăți sînt deja distruse în condițiile de viață ale proletariatului. Proletarul este lipsit de proprietate; relațiile sale cu nevasta și cu copiii nu mai au nimic comun cu relațiile burgheze de familie; munca industrială modernă, subjugarea modernă de către capital, aceeași în Anglia ca în Franța, în America ca în Germania, l-au despuiat de orice caracter național. Legile, morala, religia sînt pentru dînsul tot atîtea prejudecăți burgheze, în spatele cărora se ascund tot atîtea interese burgheze.

Toate clasele din trecut care cuceriseră puterea căutau să-și asigure poziția dobîndită supunînd întreaga societate condițiilor care stăteau la baza modului lor de însușire. Proletarii nu pot să cucerească forțele de producție sociale decît desființ-

ţînd propriul lor mod de însuşire de pînă acum şi, prin aceasta, întregul mod de însuşire de pînă acum. Proletarii n-au nimic propriu de ocrotit; ei au de nimicit tot ce pînă acum ocrotea şi asigura proprietatea privată.

Toate mişcările de pînă acum au fost mişcări ale unor minorităţi sau în interesul unor minorităţi. Mişcarea proletară este mişcarea independentă a imensei majorităţi, în interesul imensei majorităţi. Proletariatul, păturа cea mai de jos a societăţii actuale, nu se poate ridica şi elibera fără să arunce în aer întreaga suprastructură a păturilor care alcătuiesc societatea oficială.

Chiar dacă nu prin conţinut, totuşi prin formă, lupta proletariatului împotriva burgheziei este mai întîi o luptă naţională. Proletariatul din fiecare ţară trebuie să termine, firește, în primul rînd cu propria sa burghezie.

Descriind fazele cele mai generale ale dezvoltării proletariatului, am urmărit războiul civil, mai mult sau mai puţin latent, dinăuntrul societăţii actuale, pînă la punctul cînd acesta se transformă într-o revoluţie deschisă şi cînd, răsturnînd prin violenţă burghezia, proletariatul îşi întemeiază dominaţia sa.

Toate societăţile de pînă acum s-au bazat, după cum am văzut, pe antagonismul dintre clasele asupritoare şi clasele asuprite. Dar pentru ca o clasă să poată fi asuprită, trebuie să i se asigure condiţiile în care să-şi poată tîrî cel puţin existenţa de rob. Iobagul a început să se ridice în perioada iobăgiei la starea de membru al comunei, după cum micul burghez a început să se ridice la starea de burghez sub jugul absolutismului feudal. Muncitorul modern, dimpotrivă, în loc să se ridice o dată cu progresul industriei, decade tot mai adînc sub condiţiile propriei sale clase. Muncitorul devine pauper şi pauperismul creşte chiar mai repede decît populaţia şi bogăţia. Din aceasta reiese limpede că burghezia nu este în stare să rămînă mai departe clasa dominantă în societate şi să impună societăţii, ca lege regulatoare, condiţiile de viaţă ale propriei ei clase. Ea este incapabilă să domine, fiindcă este incapabilă să asigure sclavului ei existenţa, chiar în limitele sclaviei lui, fiindcă este silită să-l lase să decadă într-o situaţie în care ea trebuie să-l hrănească, în loc să fie hrănită de dînsul. Societatea nu mai poate trăi sub dominaţia burgheziei, adică existenţa burgheziei nu mai este compatibilă cu societatea.

Condiția esențială pentru existența și dominația clasei burgheze este acumularea bogăției în mîinile unor particulari, formarea și sporirea capitalului; condiția existenței capitalului este munca salariată. Munca salariată se întemeiază exclusiv pe concurența muncitorilor între ei. Progresul industriei, al cărui purtător involuntar și pasiv este burghezia, înlocuiește izolarea muncitorilor, izvorîtă din concurență, cu unirea lor revoluționară prin asociație. Cu dezvoltarea marii industrii, burgheziei îi fuge, așadar, de sub picioare însăși baza pe care ea produce și-și însușește produsele. Ea produce, înainte de toate, pe propriii ei gropari. Pieirea ei și victoria proletariatului sînt deopotrivă de inevitabile.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY

II

PROLETARI ŞI COMUNIŞTI

Care este în genere raportul dintre comunişti şi proletari ?

Comuniştii nu sînt un partid deosebit, opus celorlalte partide muncitoreşti.

Ei nu au interese deosebite de interesele întregului proletariat.

Ei nu proclamă principii deosebite[1] după care să vrea să modeleze mişcarea proletară.

Comuniştii se deosebesc de celelalte partide proletare numai prin aceea că, pe de o parte, în lupta proletarilor de diferite naţiuni ei scot în evidenţă şi susţin interesele comune, independente de naţionalitate, ale întregului proletariat ; pe de altă parte, prin aceea că, pe diferitele trepte de dezvoltare ale luptei dintre proletariat şi burghezie, ei reprezintă întotdeauna interesele mişcării în totalitatea ei.

Comuniştii sînt, aşadar, din punct de vedere practic, partea cea mai hotărîtă a partidelor muncitoreşti din toate ţările, partea care stimulează mereu mersul înainte ; din punct de vedere teoretic, faţă de restul masei proletariatului ei au superioritatea de a înţelege limpede condiţiile, mersul şi rezultatele generale ale mişcării proletare.

Scopul imediat al comuniştilor este acelaşi ca şi al tuturor celorlalte partide proletare : constituirea proletariatului ca clasă, răsturnarea dominaţiei burgheziei, cucerirea puterii politice de către proletariat.

Tezele teoretice ale comuniştilor nu se bazează nicidecum

[1] În ediţia engleză din 1888, în loc de : „deosebite" — „sectariste". — *Nota red.*

pe idei, pe principii inventate sau descoperite de cutare sau cutare reformator al lumii.

Ele nu sînt decît expresia generală a condiţiilor efective ale luptei de clasă existente, ale mişcării istorice care se desfăşoară sub ochii noştri. Desfiinţarea relaţiilor de proprietate existente pînă acum nu este o caracteristică exclusiv a comunismului.

Toate relaţiile de proprietate au fost supuse unei necontenite schimbări istorice, unei permanente transformări istorice. Revoluţia franceză, de pildă, a desfiinţat proprietatea feudală în folosul celei burgheze.

Ceea ce caracterizează comunismul nu este desfiinţarea proprietăţii în general, ci desfiinţarea proprietăţii burgheze.

Proprietatea privată burgheză modernă însă este ultima şi cea mai desăvîrşită expresie a producţiei şi însuşirii produselor, întemeiate pe antagonisme de clasă, pe exploatarea unora de către ceilalţi [1].

În acest sens comuniştii pot rezuma teoria lor în formula : desfiinţarea proprietăţii private.

Ni s-a imputat nouă, comuniştilor, că am voi să desfiinţăm proprietatea dobîndită personal, prin muncă proprie, proprietate care ar alcătui temelia oricărei libertăţi, activităţi şi independenţe personale.

Proprietate dobîndită prin muncă, agonisită, cîştigată personal ! Vorbiţi oare de proprietatea micului burghez, a micului producător rural, premergătoare celei burgheze ? Nu e nevoie să o desfiinţăm noi : dezvoltarea industriei a desfiinţat-o şi o desfiinţează zilnic.

Sau poate vorbiţi de proprietatea privată burgheză modernă ?

Dar munca salariată, munca proletarului, îi creează oare acestuia vreo proprietate ? Nicidecum. Ea creează capitalul, adică proprietatea care exploatează munca salariată, care nu poate spori decît cu condiţia de a produce muncă salariată nouă, pentru a o exploata din nou. În forma sa actuală, proprietatea se mişcă în cadrul antagonismului dintre capital şi munca salariată. Să privim ambele laturi ale acestui antagonism.

A fi capitalist înseamnă a ocupa în producţie nu numai o poziţie pur personală, ci şi o poziţie socială. Capitalul este

[1] În ediţia engleză din 1888, în loc de : „exploatarea unora de către ceilalţi" — „exploatarea majorităţii de către minoritate". — *Nota red.*

un produs colectiv şi nu poate fi pus în mişcare decît prin activitatea comună a numeroşi membri ai societăţii, ba, în ultimă instanţă, numai prin activitatea comună a tuturor membrilor societăţii.

Capitalul nu este deci o forţă personală, ci o forţă socială.

Aşadar, atunci cînd capitalul este transformat în proprietate colectivă, aparţinînd tuturor membrilor societăţii, aceasta nu înseamnă transformarea unei proprietăţi personale în proprietate socială. Ceea ce se transformă este numai caracterul social al proprietăţii. Ea îşi pierde caracterul ei de clasă.

Să trecem la munca salariată.

Preţul mijlociu al muncii salariate este minimul de salariu, adică totalul mijloacelor de trai necesare pentru a menţine pe muncitor în viaţă ca muncitor. Deci ceea ce muncitorul salariat îşi însuşeşte prin activitatea sa îi ajunge numai pentru a-şi reproduce viaţa ca atare. Noi nu vrem nicidecum să desfiinţăm această însuşire personală a produselor muncii, menită să reproducă nemijlocit viaţa, o însuşire care nu aduce nici un excedent ce ar putea da putere asupra muncii străine. Noi vrem să desfiinţăm numai caracterul mîrşav al acestei însuşiri, în cadrul căreia muncitorul trăieşte numai pentru a spori capitalul, trăieşte numai în măsura în care o cer interesele clasei dominante.

În societatea burgheză, munca vie nu este decît un mijloc pentru a spori munca acumulată. În societatea comunistă, munca acumulată nu este decît un mijloc pentru a lărgi, a îmbogăţi, a uşura procesul de viaţă al muncitorilor.

În societatea burgheză, trecutul domină deci prezentul; în societatea comunistă, prezentul domină trecutul. În societatea burgheză, capitalul este independent şi personal, pe cînd individul care munceşte este dependent şi impersonal.

Şi desfiinţarea acestor relaţii este considerată de burghezie o suprimare a individualităţii şi a libertăţii! Şi cu drept cuvînt. Este vorba într-adevăr de suprimarea individualităţii burgheze, a independenţei burgheze şi a libertăţii burgheze.

Prin libertate se înţelege, în cadrul relaţiilor de producţie burgheze de astăzi, libertatea comerţului, libertatea de cumpărare şi de vînzare.

Dacă dispare însă negoţul, atunci dispare şi negoţul liber. Vorbăria despre negoţul liber, ca şi toate celelalte tirade ale burgheziei noastre despre libertate au, în genere, un înţeles numai cînd e vorba de negoţul încătuşat, de tîrgoveţul

oprimat din evul mediu, şi nu cînd e vorba de desfiinţarea de către comunism a negoţului, a relaţiilor de producţie burgheze şi a burgheziei însăşi.

Vă îngroziţi că vrem să desfiinţăm proprietatea privată. Dar în societatea voastră actuală proprietatea privată este desfiinţată pentru nouă zecimi din membrii societăţii; ea există tocmai datorită faptului că nu există pentru nouă zecimi. Ne imputaţi deci că vrem să desfiinţăm o proprietate care presupune ca o condiţie necesară ca imensa majoritate a societăţii să fie lipsită de proprietate.

Cu alte cuvinte, ne imputaţi că vrem desfiinţarea proprietăţii voastre. Într-adevăr, vrem acest lucru.

Din momentul în care munca nu mai poate fi transformată în capital, bani, rentă funciară — într-un cuvînt într-o putere socială ce poate fi monopolizată, adică din momentul în care proprietatea personală nu mai poate deveni proprietate burgheză —, din acest moment, declaraţi voi, personalitatea este suprimată.

Recunoaşteţi prin urmare, că, atunci cînd vorbiţi de personalitate, aveţi în faţa ochilor doar pe burghez, adică pe proprietarul burghez. Această personalitate trebuie, într-adevăr, suprimată.

Comunismul nu ia nimănui putinţa de a-şi însuşi produse sociale, el ia doar putinţa ca prin această însuşire să fie aservită munca altuia.

S-a obiectat că prin desfiinţarea proprietăţii private va înceta orice activitate şi că o lene generală va cuprinde lumea.

Dacă ar fi aşa, societatea burgheză ar fi trebuit demult să piară din cauza trîndăviei, căci în această societate cei care lucrează nu agonisesc, iar cei care agonisesc nu lucrează. Toate aceste temeri se reduc la tautologia că nu va mai exista muncă salariată o dată ce nu va mai exista capital.

Toate obiecţiile îndreptate împotriva modului comunist de însuşire şi de producţie a produselor materiale au fost extinse şi asupra însuşirii şi producţiei produselor spirituale. După cum pentru burghez desfiinţarea proprietăţii de clasă înseamnă desfiinţarea producţiei însăşi, tot astfel pentru dînsul dispariţia culturii de clasă este identică cu dispariţia culturii în general.

Cultura, a cărei pierdere o deplînge burghezul, nu înseamnă pentru imensa majoritate decît transformarea omului într-o anexă a maşinii.

Dar nu polemizaţi cu noi, apreciind desfiinţarea proprietăţii burgheze prin prisma concepţiilor voastre burgheze despre libertate, cultură, drept etc. Înseşi ideile voastre sînt produse ale relaţiilor burgheze de producţie şi de proprietate, după cum şi dreptul vostru nu este decît voinţa clasei voastre ridicată la rangul de lege, o voinţă al cărei conţinut este determinat de condiţiile materiale de viaţă ale clasei voastre.

Concepţia interesată care vă face să transformaţi relaţiile voastre de producţie şi de proprietate, din relaţii istorice, trecătoare în cursul procesului de dezvoltare a producţiei, în legi eterne ale naturii şi ale raţiunii e comună tuturor claselor dominante dispărute. Ceea ce pricepeţi cînd e vorba de proprietatea antică, ceea ce pricepeţi cînd e vorba de proprietatea feudală, nu mai îndrăzniţi să pricepeţi cînd e vorba de proprietatea burgheză.

Desfiinţarea familiei! Pînă şi cei mai radicali se indignează în faţa acestei infame intenţii a comuniştilor.

Pe ce se întemeiază familia de astăzi, familia burgheză? Pe capital, pe cîştigul privat. În forma sa deplin dezvoltată ea există numai pentru burghezie; ea îşi găseşte însă completarea în lipsa de familie impusă proletarilor şi în prostituţia publică.

Familia burghezului dispare, firește, o dată cu dispariţia acestei completări a ei, iar ambele dispar o dată cu dispariţia capitalului.

Ne imputaţi că vrem să desfiinţăm exploatarea copiilor de către părinţii lor? Recunoaştem această crimă.

Dar voi spuneţi că noi desfiinţăm cele mai gingaşe legături înlocuind educaţia pe care o dă familia cu cea socială.

Oare educaţia voastră nu este şi ea determinată de societate? Nu este ea determinată de relaţiile sociale în cadrul cărora educaţi, de amestecul mai mult sau mai puţin direct al societăţii prin mijlocirea şcolii etc.? Comuniştii n-au inventat influenţa societăţii asupra educaţiei; ei îi schimbă doar caracterul, smulgînd educaţia de sub influenţa clasei dominante.

Frazeologia burgheză despre familie şi educaţie, despre legătura intimă dintre părinţi şi copii devine cu atît mai dezgustătoare cu cît pentru proletari, ca urmare a dezvoltării marii industrii, legăturile de familie se destramă, iar copiii sînt transformaţi în simple articole de negoţ şi unelte de muncă.

Dar voi, comuniştii, vreţi să introduceţi comunizarea femeii — ne strigă în cor întreaga burghezie.

Burghezul vede în soţia lui o simplă unealtă de producţie. El aude că uneltele de producţie urmează să fie exploatate în comun şi nu poate, firește, decît să-şi închipuie că soarta comunizării va lovi şi pe femei.

El nici nu bănuieşte că este vorba tocmai de a desfiinţa această poziţie a femeii de simplă unealtă de producţie.

De altfel, nimic nu este mai ridicol decît indignarea ultramorală a burghezilor noştri în faţa pretinsei comunizări oficiale a femeii de către comuniştii. Comuniştii nu au nevoie să introducă comunizarea femeii; ea a existat aproape întotdeauna.

Burghezii noştri, care nu se mulţumesc că au la dispoziţie femeile şi fiicele proletarilor lor, fără să mai vorbim de prostituţia oficială, îşi fac o plăcere din a-şi seduce reciproc soţiile.

În realitate căsătoria burgheză este comunizarea femeii măritate. Comuniştilor li s-ar putea imputa cel mult că, în locul comunizării fățarnice, ascunse, ar voi să introducă comunizarea oficială şi pe faţă a femeii. De altfel se înţelege de la sine că prin desfiinţarea actualelor relaţii de producţie va dispărea şi comunizarea femeii, izvorîtă din ele, adică prostituţia oficială şi neoficială.

Comuniştilor li s-a mai imputat că ar voi să desfiinţeze patria, naţionalitatea.

Muncitorii nu au patrie. Lor nu li se poate lua ceva ce nu au. Dar deoarece proletariatul trebuie să cucerească mai întîi puterea politică, să se ridice la rangul de clasă naţională[1], să se constituie el însuşi ca naţiune, el însuşi mai este încă naţional, deşi nicidecum în înţelesul burghez.

Demarcaţiile naţionale şi antagonismele dintre popoare dispar din ce în ce mai mult o dată cu dezvoltarea burgheziei, o dată cu libertatea comerţului, cu piaţa mondială, cu uniformitatea producţiei industriale şi cu condiţiile de viaţă ce-i corespund.

Domnia proletariatului le va face să dispară şi mai mult încă. Acţiunea unită, cel puţin a ţărilor civilizate, este una din primele condiţii ale dezrobirii lui.

---

[1] În ediţia engleză din 1888, în loc de: „să se ridice la rangul de clasă naţională" — „să se ridice la rangul de clasă conducătoare a naţiunii". — *Nota red.*

În măsura în care va fi desființată exploatarea unui individ de către celălalt, va fi desființată și exploatarea unei națiuni de către alta.

O dată cu dispariția antagonismului dintre clase în sînul națiunii, va dispărea și dușmănia dintre națiuni.

Învinuirile aduse comunismului din punct de vedere religios, filozofic și în general din punct de vedere ideologic nu merită o discuție mai amănunțită.

Este oare nevoie de o perspicacitate deosebită pentru a înțelege că, atunci cînd se schimbă condițiile de viață ale oamenilor, relațiile lor sociale, existența lor socială, se schimbă și reprezentările, concepțiile și noțiunile lor, într-un cuvînt și conștiința lor?

Ce altceva ne arată istoria ideilor decît că producția intelectuală se transformă o dată cu cea materială? Ideile dominante ale unei epoci au fost întotdeauna numai ideile clasei dominante.

Se vorbește despre idei care revoluționează o întreagă societate; prin aceasta se exprimă numai faptul că în sînul vechii societăți s-au format elementele unei societăți noi, că descompunerea ideilor vechi merge mînă în mînă cu descompunerea vechilor condiții de viață.

În timpul decadenței lumii antice, religiile vechi fură învinse de religia creștină. Cînd în secolul al XVIII-lea ideile iluminismului învinseră ideile creștine, societatea feudală dădea ultima ei luptă cu burghezia, pe atunci revoluționară. Ideile de libertate a conștiinței și a religiei nu exprimau decît domnia liberei concurențe pe tărîmul conștiinței [1].

„Dar" — se va spune — „ideile religioase, morale, filozofice, politice, juridice etc. s-au modificat ce-i drept în cursul dezvoltării istorice. Însă religia, morala, filozofia, politica, dreptul s-au menținut întotdeauna în ciuda acestor schimbări.

În afară de aceasta, mai există adevăruri eterne, ca: libertate, dreptate etc., care sînt comune tuturor stărilor sociale. Comunismul desființează însă adevărurile eterne, desființează religia, morala, în loc să le dea o formă nouă, el contrazice așadar toată dezvoltarea istorică de pînă acum".

La ce se reduce această învinuire? Istoria tuturor societăților de pînă acum s-a desfășurat în antagonisme de clasă, care, în diferitele epoci, au luat forme diferite.

[1] În edițiile următoare, începînd cu ediția germană din 1872, în loc de: „pe tărîmul conștiinței" — „pe tărîmul cunoașterii". — *Nota red.*

Dar, indiferent de forma pe care au luat-o aceste antagonisme, exploatarea unei părți a societății de către cealaltă constituie un fapt comun tuturor veacurilor trecute. Nu e deci de mirare că conștiința socială a tuturor veacurilor, oricît de diferită și variată, se mișcă în cadrul anumitor forme comune, forme de conștiință care vor dispărea cu desăvîrșire numai o dată cu dispariția totală a antagonismului de clasă.

Revoluția comunistă înseamnă ruptura cea mai radicală cu relațiile de proprietate moștenite din trecut; nu e deci de mirare că în cursul dezvoltării ei se produce ruptura cea mai radicală cu ideile tradiționale.

Dar să lăsăm obiecțiile ridicate de burghezie împotriva comunismului.

După cum am văzut mai sus, primul pas în revoluția muncitorească este ridicarea proletariatului la rangul de clasă dominantă, este cucerirea democrației.

Proletariatul va folosi dominația lui politică pentru a smulge burgheziei, pas cu pas, întreg capitalul, pentru a centraliza toate uneltele de producție în mîinile statului, adică în mîinile proletariatului organizat ca clasă dominantă, și pentru a mări, cît se poate de repede, masa forțelor de producție.

La început acest lucru nu se poate face, firește, decît printr-o încălcare despotică a dreptului de proprietate și a relațiilor de producție burgheze, adică prin măsuri care, din punct de vedere economic, apar neîndestulătoare și șubrede, dar care se depășesc singure în decursul mișcării și care sînt inevitabile ca mijloc pentru revoluționarea întregului mod de producție.

Aceste măsuri vor fi, se-nțelege, diferite în diferitele țări.

În țările cele mai înaintate va fi totuși posibilă aproape pretutindeni aplicarea următoarelor măsuri:

1. Exproprierea proprietății funciare și întrebuințarea rentei funciare pentru acoperirea cheltuielilor de stat.

2. Impozit cu puternic caracter progresiv.

3. Desființarea dreptului de moștenire.

4. Confiscarea proprietății tuturor emigranților și rebelilor.

5. Centralizarea creditului în mîinile statului cu ajutorul unei bănci naționale cu capital de stat și cu monopol exclusiv.

6. Centralizarea tuturor mijloacelor de transport în mîinile statului.

7. Sporirea numărului fabricilor de stat, a uneltelor de producţie, desţelenirea şi ameliorarea pămînturilor după un plan general.

8. Egală obligativitate a muncii pentru toţi, organizarea de armate industriale, îndeosebi pentru agricultură.

9. Îmbinarea muncii agricole cu cea industrială, măsuri avînd ca scop înlăturarea treptată a opoziţiei [1] dintre sat şi oraş.

10. Învăţămînt public gratuit pentru toţi copiii. Interzicerea muncii în fabrici a copiilor, sub actuala ei formă. Îmbinarea educaţiei cu producţia materială etc. etc.

Cînd, în cursul dezvoltării, vor fi dispărut deosebirile de clasă şi întreaga producţie va fi fost concentrată în mîinile indivizilor asociaţi, atunci puterea publică îşi va pierde caracterul ei politic. În sensul propriu al cuvîntului, puterea politică este puterea organizată a unei clase pentru asuprirea alteia. Dacă proletariatul, în lupta sa împotriva burgheziei, se uneşte în mod necesar ca clasă, dacă, prin revoluţie, devine clasă dominantă şi, ca clasă dominantă, desfiinţează vechile relaţii de producţie făcînd uz de forţă, atunci el desfiinţează, o dată cu aceste relaţii de producţie, şi condiţiile de existenţă ale antagonismului de clasă, ale claselor în genere [2], şi, prin aceasta, propria sa dominaţie de clasă.

Locul vechii societăţi burgheze, cu clasele şi antagonismele ei de clasă, îl ia o asociaţie în cadrul căreia dezvoltarea liberă a fiecăruia este condiţia pentru dezvoltarea liberă a tuturora.

---

[1] În ediţiile germane următoare, începînd cu ediţia din 1872, în loc de: „opoziţie" — „deosebire". — *Nota red.*

[2] În ediţiile germane următoare, începînd cu ediţia din 1872, în loc de: „ale claselor în genere" — „clasele în genere". — *Nota red.*

III

LITERATURA SOCIALISTĂ ŞI COMUNISTĂ

1. SOCIALISMUL REACŢIONAR

A) SOCIALISMUL FEUDAL

Aristocraţia franceză şi cea engleză erau chemate, prin poziţia lor istorică, să scrie pamflete împotriva societăţii moderne burgheze. În revoluţia franceză din iulie 1830 şi în mişcarea engleză pentru reformă, ea fusese din nou învinsă de parvenitul detestat. De o luptă politică serioasă nici nu mai putea fi vorba. Aristocraţiei nu-i rămînea decît lupta pe tărîm literar. Dar chiar şi în domeniul literaturii vechea frazeologie de pe timpul restauraţiei[1] devenise imposibilă. Pentru a-şi cîştiga simpatii, aristocraţia trebuia să-şi dea aerul că face abstracţie de interesele ei şi că-şi formulează actul de acuzare împotriva burgheziei numai în interesul clasei muncitoare exploatate. Ea îşi procura astfel o satisfacţie în a cînta cuplete satirice la adresa noului ei stăpîn şi în a-i şopti la ureche profeţii mai mult sau mai puţin sinistre.

În felul acesta a luat naştere socialismul feudal, amestec de tînguială şi de batjocură, de ecou al trecutului şi de ameninţare a viitorului, care nimerea uneori burghezia drept în inimă prin critica sa amară, spirituală şi distrugătoare, dar care făcea întotdeauna o impresie comică prin absoluta-i incapacitate de a înţelege mersul istoriei moderne.

Aristocraţii fluturau ca drapel traista de cerşetor a proletariatului pentru a strînge în urma lor poporul. Dar de cîte ori poporul îi urma, el zărea pe posteriorul lor vechile blazoane feudale şi se împrăştia rîzînd în hohote, fără respect.

[1] Nu este vorba de restauraţia engleză din anii 1660—1689, ci de restauraţia franceză din anii 1814—1830. *(Nota lui Engels la ediţia engleză din 1888.)*

O parte din legitimiștii francezi și „Tînăra Anglie“ [1], au oferit acest spectacol.

Atunci cînd feudalii demonstrează că modul lor de a exploata diferă de exploatarea burgheză, ei uită un singur lucru, și anume că ei exploatau în condiții și împrejurări cu totul diferite și în prezent depășite. Atunci cînd arată că în timpul dominației lor proletariatul modern nu a existat, ei uită că burghezia modernă a fost tocmai vlăstarul inevitabil al orînduirii lor sociale.

De altfel ei ascund atît de puțin caracterul reacționar al criticii lor, încît principala învinuire pe care o aduc burgheziei constă tocmai în aceea că sub dominația ei se dezvoltă o clasă care va face să sară în aer întreaga ordine socială veche.

Ei învinuiesc burghezia nu atît că a creat un proletariat în genere, cît că a creat un proletariat revoluționar.

De aceea, în practica politică, ei participă la toate măsurile violente împotriva clasei muncitoare, iar în viața de toate zilele sînt gata, în ciuda frazeologiei lor umflate, să culeagă merele de aur [2] și să renunțe la credință, iubire și onoare în schimbul negoțului cu lînă, sfeclă și rachiu [3].

După cum popa mergea totdeauna mînă în mînă cu feudalul, tot astfel și socialismul popesc merge alături de socialismul feudal.

Nimic mai ușor decît a da o spoială socialistă ascetismului creștin. Oare creștinismul n-a tunat și fulgerat și el împotriva proprietății private, a căsătoriei și a statului? Oare nu a propovăduit el în locul acestora caritatea și cerșetoria, celibatul și înăbușirea patimilor trupești, viața de chilie și

---

[1] *Legitimiști* — partidul marilor latifundiari nobili, partizani ai restaurării dinastiei Bourbonilor. *„Tînăra Anglie“* — un cerc format în preajma anului 1842, compus din aristocrați, politicieni și literați englezi, cerc care a aderat la partidul conservator. Reprezentanți de seamă ai acestuia erau Disraeli, Thomas Carlyle și alții. — *Nota red.*

[2] În ediția engleză din 1888, după cuvintele: „merele de aur“ sînt adăugate cuvintele: „care cad din pomul industriei“. — *Nota red.*

[3] Aceasta se referă mai cu seamă la Germania, unde aristocrația funciară și iuncherii exploatează mare parte din domeniile lor pe cont propriu, prin administratori, fiind, pe lîngă aceasta, și mari fabricanți de zahăr și de spirt din cartofi. Aristocrații englezi, mai bogați de altfel, n-au ajuns încă atît de departe; dar și ei știu cum se poate compensa scăderea rentei prin împrumutarea numelui lor unor fondatori de societăți pe acțiuni, mai mult sau mai puțin dubioși. *(Nota lui Engels la ediția engleză din 1888.)*

biserica? Socialismul creştin[1] nu-i decît agheasma cu care popa sfinţeşte necazul aristocratului.

B) SOCIALISMUL MIC-BURGHEZ

Aristocraţia feudală nu este singura clasă care a fost răsturnată de burghezie şi ale cărei condiţii de viaţă s-au înrăutăţit şi au dispărut cu încetul în societatea burgheză modernă. Tîrgoveţii din evul mediu şi mica ţărănime au fost precursorii burgheziei moderne. În ţările mai puţin dezvoltate din punct de vedere industrial şi comercial, această clasă continuă să vegeteze alături de burghezia în ascensiune.

În ţările în care s-a dezvoltat civilizaţia modernă s-a format o nouă mică burghezie, care, fluctuînd între proletariat şi burghezie ca parte întregitoare a societăţii burgheze, se formează mereu din nou şi ai cărei membri sînt însă mereu azvîrliţi de concurenţă în rîndurile proletariatului; mai mult, pe măsură ce se dezvoltă marea industrie, ei văd apropiindu-se momentul cînd vor dispărea cu desăvîrşire ca parte independentă a societăţii moderne şi vor fi înlocuiţi, în comerţ, în industrie şi în agricultură, cu supraveghetori şi servitori.

În ţări ca Franţa, în care clasa ţărănească alcătuieşte mai mult de jumătate din populaţie, era firesc ca critica pe care o făceau regimului burghez scriitorii care luau atitudine pentru proletariat şi împotriva burgheziei să fie pe măsura micului burghez şi a micului ţăran şi să apere cauza muncitorilor din punctul de vedere al micii burghezii. În felul acesta a luat naştere socialismul mic-burghez. Sismondi e şeful acestei literaturi nu numai pentru Franţa, dar şi pentru Anglia.

Acest socialism analiza cu multă perspicacitate contradicţiile existente în relaţiile de producţie moderne. El demasca apologia făţarnică a economiştilor. El demonstra, fără putinţă de tăgadă, efectele distrugătoare ale maşinismului şi ale diviziunii muncii, concentrarea capitalurilor şi a proprietăţii funciare, supraproducţia, crizele, pieirea inevitabilă a micilor burghezi şi ţărani, mizeria proletariatului, anarhia în producţie, strigătoarele disproporţii în repartiţia avuţiei, războiul industrial nimicitor dintre naţiuni, descompunerea vechilor moravuri, a vechilor relaţii familiale, a vechilor naţionalităţi.

[1] În ediţiile din 1872, 1883 şi 1890 a apărut „creştin"; în ediţiile din 1848 a apărut „sfînt". — *Nota red.*

Potrivit conținutului său pozitiv însă, acest socialism vrea sau să restabilească vechile mijloace de producție și de schimb, și, o dată cu ele, vechile relații de proprietate și vechea societate, sau să ferece din nou, cu forța, mijloacele moderne de producție și de schimb în cătușele vechilor relații de proprietate, care au fost sfărîmate și nu se putea să nu fie sfărîmate de aceste mijloace. În ambele cazuri acest socialism este reacționar și totodată utopic.

Corporațiile în perioada manufacturieră, economia patriarhală la țară — iată ultimul lui cuvînt.

În dezvoltarea sa ulterioară, acest curent s-a împotmolit într-o neputință lașă [1].

c) SOCIALISMUL GERMAN, SAU „ADEVĂRATUL" SOCIALISM

Literatura socialistă și comunistă din Franța, care a luat naștere sub presiunea unei burghezii dominante și care este expresia literară a luptei împotriva acestei dominații, a fost introdusă în Germania pe vremea cînd burghezia tocmai începuse lupta împotriva absolutismului feudal.

Filozofii, semifilozofii și toți cei cu pretenții literare din Germania se aruncară cu lăcomie asupra acestei literaturi, uitînd însă că o dată cu introducerea acestor scrieri din Franța nu fuseseră introduse în Germania și condițiile de viață de acolo. Dată fiind starea de lucruri din Germania, literatura franceză pierdu orice semnificație practică imediată și căpătă un aspect pur literar. Ea trebuia să apară ca o speculație sterilă asupra adevăratei societăți [2], asupra realizării naturii umane. Astfel, revendicările primei revoluții franceze nu aveau pentru filozofii germani ai secolului al XVIII-lea alt înțeles decît acela de deziderate ale „rațiunii practice" în general, iar manifestările voinței burgheziei revoluționare din Franța erau, în ochii lor, niște legi ale voinței pure, ale voinței așa cum ar trebui să fie, ale adevăratei voințe omenești.

[1] În ediția engleză din 1888, în loc de: „În dezvoltarea sa ulterioară, acest curent s-a împotmolit într-o neputință lașă" — „Pînă la urmă, cînd fapte istorice de netăgăduit au spulberat orice autoiluzionare, această formă a socialismului s-a împotmolit într-o jalnică neputință". — *Nota red.*

[2] În edițiile următoare, începînd cu ediția germană din 1872, cuvintele „asupra adevăratei societăți" lipsesc. — *Nota red.*

Activitatea literaților germani consta exclusiv în a pune de acord noile idei franceze cu vechea lor conștiință filozofică, sau, mai bine zis, în a-și însuși din punctul lor de vedere filozofic ideile franceze.

Ei își însușiră aceste idei în același fel în care se însușește în genere o limbă străină : prin traducere.

Se știe că peste manuscrisele operelor clasice din vremurile antichității păgîne, călugării așterneau povești searbăde despre sfinții catolici. Literații germani procedară invers cu literatura profană franceză. Ei își scriseră absurdițățile filozofice pe verso-ul originalului francez. De pildă, pe verso-ul criticii franceze a relațiilor bănești ei au scris „înstrăinarea naturii umane", pe verso-ul criticii franceze a statului burghez ei au scris „desființarea stăpînirii universalului abstract" etc.

Această frazeologie filozofică, substituită teoriilor franceze, a fost botezată de ei „filozofia acțiunii", „adevăratul socialism", „știința germană a socialismului", „fundamentarea filozofică a socialismului" etc.

În felul acesta literatura socialist-comunistă franceză a fost de-a dreptul emasculată. Și deoarece în mîna germanului ea înceta să exprime lupta unei clase împotriva alteia, el era convins că biruise „unilateralitatea franceză", că el apără, în locul unor nevoi adevărate, nevoia de adevăr, iar în locul intereselor proletariatului, interesele ființei umane, ale omului în general, ale omului care nu aparține nici unei clase, care în genere nu aparține realității, ci negurilor fanteziei filozofice.

Acest socialism german, care lua atît de solemn în serios stîngacele sale exerciții școlărești și le trîmbița atît de zgomotos, își pierdu însă puțin cîte puțin pedanta nevinovăție.

Lupta burgheziei germane, mai cu seamă a celei prusace, împotriva feudalilor și a monarhiei absolute, într-un cuvînt mișcarea liberală, deveni mai serioasă.

„Adevăratului" socialism i se ivi, astfel, prilejul dorit de a opune mișcării politice revendicările socialiste, de a profera blestemele tradiționale împotriva liberalismului, împotriva statului reprezentativ, împotriva concurenței burgheze, a libertății burgheze a presei, a dreptului burghez, a libertății și a egalității burgheze și de a propovădui maselor populare că din această mișcare burgheză ele nu aveau nimic de cîștigat, ci, dimpotrivă, *totul* de pierdut. Socialismul german uită la timp că critica franceză, al cărei ecou stupid era, presupune societatea modernă burgheză cu condițiile materiale

de viață corespunzătoare și cu constituția politică adecvată, adică toate acele premise care în Germania trebuiau abia cucerite prin luptă.

Acest socialism servea guvernelor absolutiste germane cu întregul lor cortegiu de popi, dascăli, iuncheri și birocrați drept sperietoare binevenită împotriva burgheziei ce se ridica amenințătoare.

El alcătuia completarea dulceagă la amarnicele lovituri de bici și la ploaia de gloanțe cu care aceleași guverne tratau insurecțiile muncitorilor germani.

Dacă „adevăratul" socialism devenise astfel o armă în mîinile guvernelor împotriva burgheziei germane, el era, totodată, în mod nemijlocit și expresia intereselor reacționare, a intereselor tîrgoveților germani[1]. În Germania, mica burghezie, pe care a lăsat-o moștenire secolul al XVI-lea și care de atunci reapare aici într-una sub diferite forme, alcătuiește de fapt temelia socială a stării de lucruri existente.

Menținerea ei înseamnă menținerea stării de lucruri existente în Germania. Ea se teme de dominația industrială și politică a burgheziei, care va duce în mod inevitabil la pieirea ei, pe de o parte ca urmare a concentrării capitalului, pe de altă parte ca urmare a dezvoltării proletariatului revoluționar. Mica burghezie își închipuia că „adevăratul" socialism va omorî dintr-o lovitură două muște. El se răspîndi ca o epidemie.

Țesut din păienjeniș speculativ, brodat cu flori retorice literare și îmbibat cu rouă sentimentală, acest veșmînt pompos în care socialiștii germani își învăluiau cele cîteva „adevăruri eterne" încremenite a făcut ca marfa lor să se desfacă mai lesne în rîndurile acestui public.

La rîndul său, socialismul german a înțeles din ce în ce mai mult misiunea sa de a fi reprezentantul grandilocvent al acestei mici burghezii.

El proclamă națiunea germană ca prototip al națiunii, iar pe filistinul german ca prototip al omului. Fiecărei ticăloșii a acestuia el îi atribuia un sens ascuns, un sens superior, socialist, prefăcînd-o în contrariul ei. Consecvent pînă la capăt, el s-a ridicat fățiș împotriva orientării „brutal distructive" a comunismului, proclamînd imparțialitatea sa măreață mai presus de orice luptă de clasă. Toate pretinsele publicații

[1] În ediția engleză din 1888, în subcapitolul despre „adevăratul" socialism, expresia: „tîrgoveții germani" este înlocuită cu expresia: „filistinii germani", „filistinii germani mic-burghezi". — *Nota red.*

socialiste și comuniste care circulă în Germania aparțin, cu foarte puține excepții, acestei literaturi murdare și paralizante [1].

2. SOCIALISMUL CONSERVATOR, SAU BURGHEZ

O parte din burghezie dorește să tămăduiască relele sociale pentru a asigura existența societății burgheze.

Printre aceștia găsim: economiști, filantropi, umaniariști, oameni care se îndeletnicesc cu îmbunătățirea situației clasei muncitoare, cu organizarea de opere filantropice, membri ai societăților de protecție a animalelor, fondatori de societăți de temperanță, reformatori de cafenea de cele mai diferite nuanțe. Acest socialism burghez a fost elaborat chiar sub formă de sisteme complete.

Ca pildă citățm „Philosophie de la misère" [2] a lui Proudhon.

Burghezii socialiști vor condițiile de viață ale societății moderne dar fără luptele și primejdiile care decurg cu necesitate din ele. Ei vor societatea actuală fără elementele care o revoluționează și o descompun. Ei vor burghezia fără proletariat. Burghezia consideră, firește, lumea în care domnește drept cea mai bună dintre lumi. Socialismul burghez elaborează această concepție consolatoare într-un sistem mai mult sau mai puțin complet. Atunci cînd el invită proletariatul să înfăptuiască sistemele sale și să pășească în noul Ierusalim, el nu-i cere de fapt decît să rămînă în cadrul societății actuale, dar să lepede concepțiile sale dușmănoase despre această societate.

O altă formă, mai puțin sistematică, însă mai practică, a acestui socialism caută să facă nesuferită clasei muncitoare orice mișcare revoluționară, demonstrîndu-i că ei nu i-ar putea fi de folos cutare sau cutare schimbare politică, ci numai o schimbare a condițiilor materiale de trai, a condițiilor economice. Prin schimbarea condițiilor materiale de trai, acest socialism nu înțelege însă nicidecum desființarea relațiilor de producție burgheze, care nu poate fi înfăptuită

---

[1] Furtuna revoluției din 1848 a măturat întreg acest curent lamentabil și le-a tăiat purtătorilor lui pofta de a mai face socialism. Reprezentantul de căpetenie și tipul clasic al acestui curent este d-l Karl Grün. *(Nota lui Engels la ediția germană din 1890.)*

[2] „Filozofia mizeriei". — *Nota trad.*

decît pe cale revoluţionară, ci îmbunătăţiri administrative realizate pe baza acestor relaţii de producţie, adică îmbunătăţiri care nu schimbă întru nimic raportul dintre capital şi munca salariată, ci care, în cazul cel mai bun, micşorează cheltuielile de dominaţie ale burgheziei şi-i simplifică bugetul.

Socialismul burghez îşi găseşte expresia corespunzătoare abia atunci cînd devine o simplă figură retorică.

Comerţ liber ! în interesul clasei muncitoare ; taxe vamale protecţioniste ! în interesul clasei muncitoare ; închisori cu regim celular ! în interesul clasei muncitoare — iată ultimul şi singurul cuvînt sincer rostit de socialismul burghez.

Socialismul burgheziei constă tocmai în afirmaţia că burghezii sînt burghezi — în interesul clasei muncitoare.

3. SOCIALISMUL ŞI COMUNISMUL CRITICO-UTOPIC

Nu vorbim aci de literatura care a exprimat, în toate marile revoluţii moderne, revendicările proletariatului (scrierile lui Babeuf etc.).

Primele încercări ale proletariatului de a realiza direct propriul său interes de clasă într-o epocă de fierbere generală, în perioada răsturnării societăţii feudale, au dat inevitabil greş din cauză că proletariatul era el însuşi nedezvoltat şi pentru că lipseau condiţiile materiale pentru eliberarea sa, căci aceste condiţii nu sînt decît produsul epocii burgheze. Literatura revoluţionară care a însoţit aceste prime mişcări ale proletariatului este în mod necesar reacţionară prin conţinutul ei. Ea propovăduieşte un ascetism general şi un egalitarism primitiv.

Sistemele socialiste şi comuniste propriu-zise, sistemele lui Saint-Simon, Fourier, Owen etc., apar în prima perioadă, încă nedezvoltată a luptei dintre proletariat şi burghezie, pe care am descris-o mai sus (vezi „Burghezie şi proletariat").

Inventatorii acestor sisteme văd, ce-i drept, antagonismul dintre clase, precum şi acţiunea elementelor dizolvante din însăşi societatea dominantă. Dar de partea proletariatului ei nu zăresc nici o activitate istorică proprie, nici o mişcare politică specifică lui.

Deoarece dezvoltarea antagonismului de clasă merge în pas cu dezvoltarea industriei, ei nu găsesc în societate nici

РУССКАЯ СОЦІАЛЬНО-РЕВОЛЮЦІОННАЯ БИБЛІОТЕКА.

Книга Третья

МАНИФЕСТЪ
КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТІИ

Карла Маркса и Фр. Энгельса

ПЕРЕВОДЪ СЪ НѢМЕЦКАГО ИЗДАНІЯ 1872.

Съ предисловіемъ авторовъ

ЖЕНЕВА

Вольная Русская Типографія.

1882

Титульный листъ русскаго изданія «Манифеста Коммунистической партіи».

Coperta ediției ruse a „Manifestului Partidului Comunist"

BCUIAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

condiţiile materiale pentru eliberarea proletariatului şi caută o ştiinţă socială, legi sociale, pentru a crea aceste condiţii. Locul activităţii sociale trebuie să-l ia activitatea lor inventivă personală; locul condiţiilor istorice ale eliberării — condiţii fanteziste; locul organizării treptate a proletariatului ca clasă — o organizare anume născocită a societăţii. Viitoarea istorie a lumii se reduce pentru ei la propagarea şi la realizarea practică a planurilor lor sociale.

Ei îşi dau seama, ce-i drept, că planurile lor reprezintă, înainte de toate, interesele clasei muncitoare, ale celei mai năpăstuite clase. Proletariatul există pentru dînşii numai sub acest aspect, al clasei celei mai năpăstuite.

Forma nedezvoltată a luptei de clasă, ca şi propria lor poziţie în viaţă, îi face însă să se creadă mai presus de acest antagonism de clasă. Ei vor să îmbunătăţească situaţia tuturor membrilor societăţii, chiar şi pe a celor foarte bine situaţi. De aceea ei apelează necontenit la întreaga societate fără deosebire, ba chiar de preferinţă la clasa dominantă. După părerea lor ajunge să le înţelegi sistemul pentru a recunoaşte că e cel mai bun plan cu putinţă al celei mai bune societăţi cu putinţă.

Ei resping de aceea orice fel de acţiune politică şi mai cu seamă revoluţionară; ei vor să-şi atingă ţelul pe cale paşnică şi încearcă prin mici experienţe, sortite, firește, eşecului, prin puterea exemplului să croiască drum noii evanghelii sociale.

Această descriere fantezistă a societăţii viitoare — datînd dintr-o epocă în care proletariatul este încă foarte puţin dezvoltat, cînd el însuşi concepe încă în chip fantezist propria sa poziţie — este produsul primelor aspiraţii pline de presimţire ale proletariatului către o prefacere generală a societăţii.

Scrierile socialiste şi comuniste conţin însă şi elemente critice. Ele atacă întreaga temelie a societăţii existente. Ele au oferit deci un material foarte preţios pentru luminarea muncitorilor. Tezele lor pozitive cu privire la societatea viitoare, ca, de pildă, desfiinţarea opoziţiei dintre oraş şi sat, a familiei, a cîştigului privat, a muncii salariate, proclamarea armoniei sociale, transformarea statului într-o simplă administrare a producţiei, — toate aceste teze ale lor nu exprimă decît necesitatea dispariţiei antagonismului de clasă, care începe abia să se dezvolte şi pe care ei îl cunosc numai sub prima sa

formă, vagă şi nedefinită. De aceea înseşi aceste teze mai au încă un sens pur utopic.

Însemnătatea socialismului şi a comunismului critico-utopic se află în raport invers cu dezvoltarea istorică. În măsura în care lupta de clasă se dezvoltă şi capătă forme bine conturate, această tendinţă fantezistă de a se situa deasupra luptei de clasă, această combatere fantezistă a ei pierde orice valoare practică, orice îndreptăţire teoretică. De aceea, dacă în multe privinţe fondatorii acestor sisteme au fost revoluţionari, apoi discipolii lor alcătuiesc întotdeauna secte reacţionare. Ei păstrează neclintite vechile concepţii ale dascălilor lor fără a ţine seama de dezvoltarea istorică a proletariatului. De aceea ei caută în mod consecvent să slăbească din nou lupta de clasă şi să împace antagonismele. Ei tot mai visează realizarea, cu titlu de experienţă, a utopiilor lor sociale, întemeierea unor falanstere răzleţe, fondarea de home-colonies, înfiinţarea unei mici Icarii [1], ediţie în format redus a noului Ierusalim ; iar pentru construirea tuturor acestor castele în Spania ei sînt nevoiţi să facă apel la filantropia inimilor şi pungilor burgheze. Treptat, treptat ei cad în categoria socialiştilor reacţionari sau conservatori descrişi mai sus, deosebindu-se de aceştia numai printr-o pedanterie mai sistematică, printr-o credinţă superstiţioasă şi fanatică în efectul miraculos al ştiinţei lor sociale.

De aceea ei se opun cu îndîrjire oricărei mişcări politice a muncitorilor, care, după părerea lor, nu poate proveni decît dintr-o totală lipsă de credinţă în evanghelia cea nouă.

Oweniştii în Anglia, fourieriştii în Franţa sînt unii împotriva cartiştilor, alţii împotriva reformiştilor [2].

---

[1] Falanster era numele coloniilor socialiste imaginate de Charles Fourier ; Icaria este numele dat de Cabet ţării sale utopice şi mai tîrziu coloniei sale comuniste din America. *(Nota lui Engels la ediţia engleză din 1888.)*

Home-colonies (colonii în interiorul ţării) este numele dat de Owen societăţilor sale comuniste model. Falanster era numele palatelor sociale imaginate de Fourier. Icaria era numele ţării fanteziste utopice a cărei organizare comunistă a descris-o Cabet. *(Nota lui Engels la ediţia germană din 1890.)*

[2] E vorba de partizanii ziarului „La Réforme", care a apărut la Paris din 1843 pînă în 1850. — *Nota red.*

IV

POZIȚIA COMUNIȘTILOR FAȚĂ DE DIFERITELE PARTIDE DE OPOZIȚIE

După cele spuse în capitolul II, poziția comuniștilor față de partidele muncitorești deja constituite, adică poziția față de cartiștii din Anglia și față de adepții reformei agrare din America de Nord, se înțelege de la sine.

Comuniștii luptă pentru înfăptuirea scopurilor și intereselor imediate ale clasei muncitoare, dar ei reprezintă totodată viitorul mișcării în mișcarea prezentă. În Franța comuniștii se alătură partidului socialist-democrat[1] împotriva burgheziei conservatoare și radicale, fără a renunța însă prin aceasta la dreptul de a avea o atitudine critică față de frazele și iluziile care își au obîrșia în tradiția revoluționară.

În Elveția ei sprijină pe radicali, fără a pierde însă din vedere că acest partid se compune din elemente contradictorii, în parte socialiști democrați, în înțelesul francez, în parte burghezi radicali.

Printre polonezi, comuniștii susțin partidul care consideră revoluția agrară ca o condiție a eliberării naționale, același partid care a fost sufletul insurecției din Cracovia în 1846.

În Germania, atunci cînd burghezia are o atitudine revoluționară, partidul comunist luptă alături de ea, împotriva

[1] Acest partid era reprezentat atunci în parlament de Ledru-Rollin, în publicistică de Louis Blanc, iar în presa zilnică de ziarul „La Réforme". Prin denumirea de social-democrație, inventatorii acestei denumiri desemnau o anumită parte a partidului democrat sau republican, cu o nuanță mai mult sau mai puțin socialistă. *(Nota lui Engels la ediția engleză din 1888.)*

Partidul care în Franța își zicea pe atunci socialist-democrat era cel reprezentat politicește de Ledru-Rollin, iar în publicistică de Louis Blanc; între el și social-democrația germană de azi era deci o deosebire ca de la cer la pămînt. *(Nota lui Engels la ediția germană din 1890.)*

monarhiei absolute, a proprietății funciare feudale și a spiritului mic-burghez.

Nici o clipă însă partidul nu încetează să dezvolte printre muncitori o conștiință cît mai limpede asupra antagonismului dușmănos dintre burghezie și proletariat, pentru ca muncitorii germani să poată preface de îndată condițiile sociale și politice, pe care trebuie să le aducă cu sine dominația burgheziei, în tot atîtea arme împotriva burgheziei, astfel ca după răsturnarea claselor reacționare în Germania să înceapă imediat lupta împotriva burgheziei însăși.

Asupra Germaniei își îndreaptă comuniștii atenția în primul rînd, pentru că Germania se află în ajunul unei revoluții burgheze și pentru că ea va săvîrși această revoluție în condiții, în genere, mai înaintate ale civilizației europene și cu un proletariat mult mai dezvoltat decît Anglia în secolul al XVII-lea și Franța în secolul al XVIII-lea, și deci revoluția burgheză germană poate fi numai prologul direct al unei revoluții proletare.

Într-un cuvînt, comuniștii sprijină pretutindeni orice mișcare revoluționară împotriva orînduirii sociale și politice existente.

În toate aceste mișcări ei pun pe primul plan, ca problemă fundamentală a mișcării, problema proprietății, indiferent de forma mai mult sau mai puțin dezvoltată pe care aceasta ar avea-o.

În sfîrșit, comuniștii militează pretutindeni pentru unire și înțelegere între partidele democrate din toate țările.

Comuniștilor le repugnă să-și ascundă vederile și intențiile. Ei declară fățiș că țelurile lor pot fi atinse numai prin doborîrea violentă a întregii orînduiri sociale de pînă acum. Să tremure clasele dominante în fața unei Revoluții Comuniste. Proletarii n-au de pierdut în această revoluție decît lanțurile. Ei au o lume de cîștigat.

Proletari din toate țările, uniți-vă !

I

CU PRIVIRE LA ISTORIA LIGII COMUNIȘTILOR [1]

O dată cu condamnarea comuniștilor de la Colonia în 1852, se încheie prima perioadă a mișcării muncitorești germane de sine stătătoare. Această perioadă este azi aproape dată uitării. Ea a durat, totuși, din 1836 pînă în 1852, iar mișcarea, dat fiind faptul că muncitorii germani s-au risipit în străinătate, a cuprins mai toate țările civilizate. Ba mai mult. Mișcarea muncitorească internațională contemporană este, în fond, continuarea directă a mișcării germane de atunci, care a fost în genere *prima mișcare muncitorească internațională* și din rîndurile căreia s-au ridicat mulți dintre cei care au jucat mai tîrziu un rol de frunte în Asociația Internațională a Muncitorilor. Iar principiile teoretice ale „Manifestului Comunist", pe care Liga comuniștilor le-a înscris în 1847 pe stindardul său, constituie și astăzi cea mai puternică legătură internațională a întregii mișcări proletare din Europa și din America.

Pînă în prezent, pentru o istorie închegată a acestei mișcări nu există decît o singură sursă de bază. Este așa-numita carte neagră: „Die Communisten-Verschwörungen des 19. Jahrhunderts" de Wermuth și Stieber, Berlin, 2 părți, 1853 și 1854. Această lucrare, ticluită de două dintre cele mai mîrșave secături polițiste ale secolului nostru, abundă de falsificări intenționate și mai servește și astăzi ca sursă principală tuturor lucrărilor necomuniste cu privire la acea perioadă.

Ceea ce pot oferi eu aici nu este decît o schiță, și aceasta numai în măsura în care este vorba de Liga însăși și numai

[1] Lucrarea de față a lui Engels a fost scrisă ca introducere la a treia ediție a cărții lui Marx „Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor de la Colonia", apărută în 1885. — *Nota red.*

atît cît este absolut necesar pentru a înţelege „Dezvăluirile". Nădăjduiesc că-mi va mai fi dat cîndva să prelucrez bogatul material adunat de Marx şi de mine în legătură cu istoria acelei glorioase perioade a tinereţii mişcării muncitoreşti internaţionale.

Din Liga secretă democrat-republicană a celor „proscrişi", înfiinţată în 1834 la Paris de un grup de refugiaţi germani, s-au desprins în 1836 elementele cele mai extremiste, în majoritate proletare, şi au format o nouă ligă secretă, *Liga celor drepţi*. Liga-mamă, în care rămăseseră doar elementele cele mai inactive, de felul lui Jacobus Venedey, s-a stins curînd după aceea : cînd, în 1840 poliţia a dat în Germania de urma cîtorva secţii ale ei, Liga nu mai era decît o umbră. În schimb, noua Ligă se dezvolta relativ repede. La început, Liga era o mlădiţă germană a comunismului muncitoresc francez, care se dezvolta pe atunci la Paris şi care avea contingenţe cu tradiţiile babouviste [1] ; comunitatea de bunuri era revendicată ca o consecinţă necesară a „egalităţii". Ţelurile Ligii erau identice cu acelea ale societăţilor secrete existente pe vremea aceea la Paris ; era pe jumătate o asociaţie de propagandă, pe jumătate o conjuraţie, Parisul fiind totuşi considerat întotdeauna centrul acţiunii revoluţionare, cu toate că pregătirea unor puciuri ocazionale în Germania nu era cîtuşi de puţin exclusă. Deoarece însă Parisul rămînea cîmpul de luptă decisiv, Liga nu era, de fapt, pe atunci decît ramura germană a societăţilor secrete franceze, în special a acelei „Société des saisons" [2], condusă de Blanqui şi Barbès, cu care era în strînsă legătură. Francezii au început insurecţia la 12 mai 1839 ; secţiile Ligii li s-au alăturat, suferind astfel o înfrîngere comună [3].

Dintre germani au fost arestaţi, în primul rînd, *Karl Schapper* şi *Heinrich Bauer ;* guvernul lui Ludovic-Filip, după ce i-a ţinut mai mult timp în temniţă, s-a mulţumit să-i expulzeze. Amîndoi au plecat la Londra. Schapper era originar din Weilburg în Nassau ; ca student al Institutului de silvicultură

---

[1] *Babouvism* — învăţătura lui Gracchus Babeuf, comunist utopist francez (1760—1797). — *Nota red.*

[2] „*Société des saisons*" („Societatea anotimpurilor") — asociaţie secretă întemeiată de Blanqui în 1837, avînd un caracter pur conspirativ. — *Nota red.*

[3] În timpul insurecţiei din Paris din 12 mai 1839, care a fost pregătită de „Societatea anotimpurilor", a fost ocupată primăria, s-a alcătuit un guvern provizoriu şi Blanqui a fost numit comandant suprem. Deoarece răsculaţii nu aveau legături cu masele, ei au putut fi înfrînţi cu uşurinţă de poliţie şi de garda naţională. — *Nota red.*

din Giessen, a intrat în 1832 în conjurația organizată de Georg Büchner [1], iar la 3 aprilie 1833 a luat parte la atacul asupra comandamentului de poliție din Frankfurt [2], s-a refugiat în străinătate și în februarie 1834 a luat parte la campania din Savoia [3] întreprinsă de Mazzini. De statură uriașă, hotărît și energic, mereu gata să-și rîste o existență tihnită și chiar viața, Schapper era un model de revoluționar de profesie, care a jucat un anumit rol în deceniul al 4-lea. Deși avea o gîndire cam înceată, nu era totuși incapabil de o înțelegere mai profundă a problemelor teoretice, după cum o dovedește chiar evoluția lui de la „demagog" [4] la comunist, și odată pătruns de justețea unor idei le susținea cu fermitate. Tocmai de aceea ardoarea lui revoluționară era cîteodată în dezacord cu rațiunea lui ; ulterior își dădea însă întotdeauna seama de greșelile sale și le recunoștea deschis. Era un om dintr-o bucată și ceea ce a făcut pentru întemeierea mișcării muncitorești germane nu va fi uitat niciodată.

Heinrich Bauer, originar din Franconia, era cizmar ; un omuleț vioi, inteligent, spiritual, al cărui trup mărunțel ascundea însă multă abilitate și hotărîre.

Ajunși la Londra, unde Schapper, care la Paris fusese zețar, își cîștiga existența dînd lecții de limbi străine, cei doi au restabilit legăturile Ligii, care fuseseră rupte, și au făcut ca Londra să devină acum centrul ei. Acolo, dacă nu cumva încă înainte, la Paris, li s-a alăturat *Joseph Moll*, ceasornicar din Colonia, un om de statură mijlocie, dar de o forță herculeană — nu o dată el împreună cu Schapper au apărat cu succes ușa unei săli împotriva a sute de adversari care o asaltau —, un om care, în ceea ce privește energia și hotărîrea, nu era în nici un caz mai prejos decît cei doi tovarăși ai săi, dar care, în ceea ce pri-

[1] E vorba de tentativa de propagandă revoluționară în sînul țărănimii din Hessa, întreprinsă de dramaturgul german Georg Büchner (1813—1837), în vederea căreia el a întemeiat în 1834 împreună cu preotul Weidig, conducătorul liberalilor din Hessa, „Societatea drepturilor omului". — *Nota red.*

[2] Asaltul asupra comandamentului de poliție din Frankfurt a fost o încercare de puci nereușită, întreprinsă de vreo 50 de zurbagii radicali în majoritate studenți. — *Nota red.*

[3] Marșul asupra Savoiei a fost una din expedițiile fără succes întreprinse de revoluționarul italian Mazzini (1805—1872), republican micburghez, în vederea unificării Italiei și eliberării ei de sub jugul austriac. — *Nota red.*

[4] Așa numeau autoritățile din Germania pe reprezentanții ideilor liberalo-democratice din deceniile al treilea și al patrulea ale secolului al XIX-lea. În 1819 a fost instituită o comisie specială pentru cercetarea uneltirilor demagogice în toate statele germane. — *Nota red.*

veşte inteligenţa, le era superior. Nu numai că era un diplomat înnăscut, cum au dovedit-o succesele repurtate în numeroasele sale călătorii în care a avut de îndeplinit misiuni de răspundere, dar şi problemele teoretice îi erau mai accesibile. I-am cunoscut pe toţi trei la Londra în 1843 ; erau primii proletari revoluţionari pe care îi vedeam, şi, oricît s-ar fi deosebit pe atunci, în chestiuni de amănunt, concepţiile noastre — căci pe atunci comunismului lor egalitar [1] mărginit eu îi opuneam o bună doză de înfumurare filozofică tot atît de mărginită —, nu voi putea uita totuşi niciodată puternica impresie pe care aceşti trei oameni adevăraţi au făcut-o asupra mea, care pe vremea aceea abia mă pregăteam să devin om.

La Londra, ca şi în mai mică măsură în Elveţia, libertatea de asociere şi întrunire le-a fost de folos. Încă la 7 februarie 1840 a luat fiinţă în mod legal Asociaţia culturală a muncitorilor germani, care mai există şi azi. Această asociaţie servea Ligii drept loc de recrutare a noi membri, şi deoarece, ca întotdeauna, comuniştii erau membrii cei mai activi şi cei mai cultivaţi ai asociaţiei, se înţelege de la sine că conducerea ei era în întregime în mîinile Ligii. În curînd, Liga număra la Londra mai multe comunităţi, sau, cum li se mai spunea pe atunci în germană, „Hütten". Aceeaşi tactică, care de altfel era de la sine înţeleasă, a fost aplicată în Elveţia şi în alte părţi. Oriunde se puteau înfiinţa asociaţii muncitoreşti ele serveau aceluiaşi scop. Acolo unde acest lucru era interzis prin lege, membrii Ligii activau în cadrul societăţilor corale, al societăţilor de gimnastică etc. Legătura era menţinută în bună parte cu ajutorul membrilor Ligii, care veneau şi plecau necontenit şi care, acolo unde era nevoie, îndeplineau şi funcţia de emisari. Şi într-un caz, şi în altul, Liga era mult ajutată de înţelepciunea guvernelor care, expulzînd pe fiecare muncitor indezirabil — şi în nouă cazuri din zece acesta era membru al Ligii —, îl transformau, în felul acesta, într-un emisar.

Liga reconstituită a luat o extindere considerabilă. În special în Elveţia, *Weitling, August Becker* (un om cu o minte extrem de ageră, dar care, ca mulţi germani, a decăzut din cauza lipsei de fermitate) şi alţii au creat o organizaţie puternică care a păstrat mai mult sau mai puţin credinţă sistemului comunist al lui Weitling. Nu e locul aici să criticăm comunismul lui Weitling. Dar, în ceea ce priveşe importanţa sa ca

[1] Prin comunism egalitar înţeleg, după cum am spus mai sus, comunismul care se bazează exclusiv sau mai cu seamă pe revendicarea egalităţii. *(Nota lui Engels.)*

primă mişcare teoretică de sine stătătoare a proletariatului german, subscriu şi azi întru totul la cele spuse de Marx în 1844 în ziarul „Vorwärts !" din Paris : „Oare burghezia" (germană), „cu toţi filozofii şi cărturarii ei, se poate făli cu o lucrare despre *emanciparea burgheziei* — emanciparea ei politică — care să se compare cu lucrarea lui Weitling «Garantien der Harmonie und Freiheit» ? Comparînd mediocritatea searbădă şi fără vlagă a literaturii politice germane cu acest năvalnic şi strălucit debut literar al muncitorilor germani, comparînd aceste *uriaşe ghetuţe de copil ale proletariatului* cu piticii şi scîlciaţii pantofi politici ai burgheziei germane, putem prezice cenuşăresei germane o statură de atlet". Această statură de atlet se află azi în faţa noastră, deşi nu s-a dezvoltat încă nici pe departe complet.

Şi în Germania existau numeroase secţii care, datorită împrejurărilor, aveau un caracter trecător, dar numărul celor care apăreau depăşea cu mult numărul celor care se destrămau. Abia după şapte ani, la sfîrşitul anului 1846, poliţia a descoperit o urmă a Ligii la Berlin (Mentel) şi la Magdeburg (Beck), fără să o poată urmări mai departe.

La Paris, unde se mai afla în 1840, Weitling a reunit şi el, înainte de a pleca în Elveţia, elementele risipite.

Nucleul Ligii îl constituiau croitorii. Croitori germani se aflau pretutindeni, în Elveţia, la Londra, la Paris. În acest din urmă oraş, limba germană devenise în aşa măsură predominantă în branşa croitorilor, încît în 1846 am cunoscut acolo un croitor norvegian, venit pe mare de-a dreptul de la Drontheim în Franţa, care în decurs de 18 luni nu învăţase aproape nici un cuvînt francez, în schimb însă învăţase perfect limba germană. Dintre comunităţile de la Paris, în 1847 două erau formate mai cu seamă din croitori, iar una din tîmplari.

De cînd centrul de greutate se strămutase de la Paris la Londra, pe primul plan trecuse alt moment : dintr-o organizaţie germană, Liga devenise treptat o organizaţie *internaţională*. Din Asociaţia muncitorilor făceau parte, în afară de germani şi elveţieni şi reprezentanţi ai tuturor acelor naţionalităţi care, pentru a comunica cu străinii, se folosesc în special de limba germană, adică scandinavi, olandezi, unguri, cehi, slavi de sud şi chiar ruşi şi alsacieni. În 1847 frecventa regulat asociaţia, printre alţii, şi un englez, grenadier din gardă, îmbrăcat în uniformă. Asociaţia a luat în curînd denumirea de : Asociaţie culturală *comunistă* a muncitorilor,

iar pe cărțile de membru era înscrisă deviza : „Toți oamenii sînt frați" în cel puțin douăzeci de limbi, ce-i drept, pe alocuri nu fără greșeli. Ca și asociația legală, Liga secretă a căpătat și ea în scurtă vreme un caracter internațional mai pronunțat, deși, la început, într-un sens mai limitat ; practic, datorită faptului că membrii ei erau de naționalități diferite, teoretic datorită convingerii că orice revoluție, pentru a fi victorioasă, trebuie să fie o revoluție europeană. Mai departe nu s-a mers, dar bazele au fost puse.

Cu revoluționarii francezi Liga menținea o strînsă legătură prin intermediul emigranților aflați la Londra, tovarășii de luptă de la 12 mai 1839. Tot astfel menținea Liga legăturile și cu polonezii radicali. Emigrația poloneză oficială, ca și Mazzini, era, firește, mai degrabă adversară decît aliată. Din cauza caracterului specific englez al mișcării lor, cartiștii englezi au fost lăsați la o parte, ca nerevoluționari. Conducătorii de la Londra ai Ligii au intrat în legătură cu ei abia mai tîrziu, prin intermediul meu.

O dată cu desfășurarea evenimentelor, caracterul Ligii s-a schimbat și în alte privințe. Deși Parisul continua să fie privit — și pe atunci pe bună dreptate — drept patrie a revoluției, totuși dependența față de conjurații parizieni încetase. Paralel cu dezvoltarea Ligii a crescut și conștiința ei de sine. Se simțea că mișcarea prinde tot mai mult rădăcini în rîndurile clasei muncitoare germane și că muncitorii germani aveau menirea istorică să devină stegarii muncitorimii din nordul și estul Europei. În persoana lui Weitling, Liga avea un teoretician comunist pe care-l putea așeza oricînd alături de concurenții săi francezi de atunci. În sfîrșit, experiența de la 12 mai arătase că deocamdată nu mai trebuiau încercate alte puciuri. Și dacă orice eveniment continua să fie interpretat ca un semnal al furtunii care se apropia, dacă statutul vechi, semiconspirativ era în general menținut, aceasta se datora în special încăpățînării vechilor revoluționari, care începuseră, de altfel, să intre în conflict cu concepțiile mai juste, ce-și croiau drum.

Pe lîngă aceasta, doctrina socială a Ligii, cu toată lipsa ei de precizie, suferea de un foarte mare neajuns, care își avea însă rădăcinile chiar în relațiile sociale. Membrii Ligii, în măsura în care erau în genere muncitori, erau aproape exclusiv meseriași. În cele mai multe cazuri, cel care îi exploata nu era, nici chiar în marile centre ale lumii, decît un mic patron. Exploatarea chiar și în atelierele mari de croitorie, în indus-

tria confecţiilor, cum i se spune astăzi, care s-a format prin transformarea croitoriei în industrie bazată pe munca la domiciliu pentru un mare capitalist, era pe atunci abia în germene chiar şi la Londra. Pe de o parte, exploatatorul acestor meseriaşi era un mic patron ; pe de altă parte, ei înşişi sperau cu toţii să devină în cele din urmă, mici patroni. Pe lîngă aceasta, meseriaşul german de atunci era stăpînit de o sumedenie de idei corporatiste moştenite. Merită cea mai mare cinste aceşti meseriaşi pentru faptul că, fără a fi încă adevăraţi proletari, ci doar o parte a micii burghezii pe cale de a trece în rîndurile proletariatului modern, şi fără a se afla încă în opoziţie directă cu burghezia, adică cu marele capital, au fost în stare să anticipeze instinctiv viitoarea lor evoluţie şi — deşi nu pe deplin conştienţi — să se constituie ca partid al proletariatului. Dar era, de asemenea, inevitabil ca vechile lor prejudecăţi de meseriaşi să constituie pentru ei o piedică ori de cîte ori era vorba de o critică concretă a societăţii existente, adică de o analiză a faptelor economice. Şi nu cred ca în toată Liga să fi fost pe vremea aceea vreun om care să fi citit cîndva o carte de economie politică. Dar asta n-are a face ; cu „egalitatea", „fraternitatea" şi „dreptatea" se putea învinge pînă una alta orice dificultate teoretică.

Între timp, alături de comunismul Ligii şi al lui Weitling s-a format un alt comunism, cu totul deosebit de primul. La Manchester mi-am dat seama că faptele economice, care în lucrările istorice de pînă atunci nu avuseseră nici un rol sau unul foarte umil, constituie, cel puţin în lumea modernă, o forţă istorică hotărîtoare ; că ele formează baza pe care apar actualele antagonisme de clasă ; că aceste antagonisme de clasă în ţările în care, datorită marii industrii, s-au dezvoltat pe deplin, prin urmare îndeosebi în Anglia, constituie, la rîndul lor, baza pentru formarea partidelor politice, a luptelor dintre partide şi, prin aceasta, a istoriei politice în ansamblul ei. Marx nu numai că a ajuns la aceleaşi concepţii, dar le-a şi sintetizat în „Deutsch-Französische Jahrbücher" (1844), în sensul că, în general, nu statul determină şi reglementează societatea civilă, ci societatea civilă determină şi reglementează statul, că, prin urmare, politica şi istoria ei trebuie să fie explicate prin relaţiile economice şi prin dezvoltarea lor, şi nu invers. Cînd în vara anului 1844 l-am vizitat pe Marx la Paris, s-a vădit deplina noastră comunitate de idei în toate domeniile teoretice, şi din acest moment datează colaborarea noastră. Cînd în primăvara anului 1845 ne-am întîlnit din

nou la Bruxelles, Marx, pornind de la tezele fundamentale de mai sus, terminase deja în linii generale elaborarea teoriei sale materialiste asupra istoriei, şi ne-am apucat să elaborăm în amănunţime această nouă concepţie în cele mai diferite direcţii.

Dar această descoperire, care revoluţiona ştiinţa istoriei şi care, după cum se vede, este în esenţă opera lui Marx, eu neputîndu-mi atribui decît o participare foarte redusă, prezenta o importanţă imediată pentru mişcarea muncitorească din acea vreme. Comunismul la francezi şi la germani, cartismul la englezi nu mai apăreau ca ceva întîmplător, care ar fi putut tot atît de bine să nu fi existat. Aceste mişcări apăreau acum ca mişcări ale clasei asuprite moderne, ale proletariatului, ca forme mai mult sau mai puţin evoluate ale luptei sale istoriceşte necesare împotriva clasei dominante, burghezia; ca forme ale luptei de clasă deosebite însă de toate luptele de clasă anterioare prin aceea că clasa asuprită de astăzi, proletariatul, nu se poate elibera fără a elibera, totodată, întreaga societate de împărţirea în clase şi, implicit, de lupta de clasă. Comunismul nu mai însemna acum o plăsmuire fantezistă a unui ideal social cît mai desăvîrşit cu putinţă, ci înţelegerea naturii, a condiţiilor şi a ţelurilor generale ale luptei duse de proletariat, ţeluri care decurg din aceste condiţii.

Nu am avut cîtuşi de puţin intenţia de a face cunoscute aceste noi rezultate ştiinţifice exclusiv lumii „culte", expunîndu-le în lucrări voluminoase. Dimpotrivă. Amîndoi am participat activ la mişcarea politică, am avut partizani în rîndurile intelectualităţii, mai cu seamă în vestul Germaniei, şi am stabilit legături largi cu proletariatul organizat. Am avut datoria să fundamentăm în mod ştiinţific concepţiile noastre; dar tot atît de important pentru noi era să convingem proletariatul european, şi în primul rînd pe cel german, de justeţea convingerilor noastre. De îndată ce ne-am edificat noi înşine, ne-am pus pe lucru. La Bruxelles am întemeiat o asociaţie muncitorească germană şi am pus mîna pe „Deutsche-Brüsseler-Zeitung", care a fost organul nostru de presă pînă la revoluţia din februarie. Cu partea revoluţionară a cartiştilor englezi menţineam legătura prin Julian Harney, redactorul organului central de presă al mişcării „The Northern Star", la care colaboram eu. De asemenea, eram într-un fel de cartel cu democraţii din Bruxelles (Marx era vicepreşedintele Asociaţiei democrate) şi cu democraţii sociali francezi de la „Réforme", căreia eu îi trimiteam ştiri despre mişcarea engleză

și germană. Pe scurt, legăturile noastre cu organizațiile și cu organele de presă radicale și proletare erau cît se poate de bune.

Cu Liga celor drepți relațiile noastre erau următoarele : Se înțelege că știam de existența Ligii. În 1843, Schapper îmi propusese să intru în Ligă, ceea ce, bineînțeles, am refuzat atunci. Dar noi nu numai că am întreținut o corespondență permanentă cu cei de la Londra, dar am intrat chiar în relații mai strînse cu doctorul Ewerbeck, conducătorul de atunci al comunității de la Paris. Fără să ne ocupăm de treburile interne ale Ligii, eram totuși la curent cu toate evenimentele mai importante. Pe de altă parte, verbal, prin corespondență și prin presă am exercitat o influență asupra concepțiilor teoretice ale celor mai marcanți membri ai Ligii. Aceluiași scop serveau și diferitele circulare litografiate, pe care în cazuri speciale, cînd era vorba de treburile interne ale partidului comunist în curs de formare, le trimeteam prietenilor și corespondenților noștri din lumea întreagă. Cîteodată, în aceste circulare se vorbea chiar de Ligă. Astfel, Hermann Kriege, un tînăr student din Westfalia, plecînd în America și acționînd acolo în calitate de emisar al Ligii, s-a asociat cu zănaticul Harro Harring cu scopul de a provoca, cu ajutorul Ligii, o revoluție în America de Sud ; el a fondat un ziar în care propovăduia, în numele Ligii, un comunism dulceag-sentimental, bazat pe „iubire" și plin de iubire. Am luat atitudine împotriva lui într-o circulară [1] care nu a întîrziat să-și facă efectul : Kriege a dispărut de pe scena Ligii.

Mai tîrziu a sosit la Bruxelles Weitling. Dar el nu mai era naiva și tînăra calfă de croitor, care, uimit de propriul său talent, încearcă să-și lămurească cum va trebui să arate o societate comunistă. Era marele om, invidiat din cauza superiorității sale, care vedea pretutindeni rivali, dușmani ascunși, capcane. Era profetul gonit dintr-o țară într-alta, care purta de-a gata în buzunar rețeta de înfăptuire a raiului pe pămînt și-și închipuia că lumea nu se gîndește la altceva decît cum să i-o fure. Încă la Londra el s-a certat cu membrii Ligii, și nici la Bruxelles, unde în special Marx și soția lui au manifestat față de dînsul o răbdare aproape supraomenească, el nu s-a putut înțelege cu nimeni. De aceea a plecat curînd în America, pentru a încerca să joace acolo rolul de profet.

Toate aceste împrejurări au contribuit la transformarea care s-a săvîrșit pe neobservate în Ligă, și mai cu seamă în

[1] Vezi *K. Marx* și *F. Engels*. Opere, vol. 4, București, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 1—16. — *Nota trad.*

rîndurile conducătorilor de la Londra. Insuficienţa concepţiilor comuniste existente pînă atunci, atît ale comunismului egalitar primitiv francez, cît şi ale comunismului lui Weitling, le devenea din ce în ce mai clară. Derivarea de către Weitling a comunismului din creştinismul primitiv, cu toată genialitatea unor teze din a sa „Evangelium des armen Sünders", a făcut ca în Elveţia mişcarea să încapă în bună parte mai întîi pe mîna unor imbecili de felul lui Albrecht şi apoi a unor profeţi şarlatani interesaţi de felul lui Kuhlmann. „Adevăratul socialism", propagat de cîţiva literaţi — o traducere a formulărilor socialiste franceze într-o germană hegeliană stîlcită şi divagaţiile sentimentale cu privire la iubire (vezi capitolul despre socialismul german sau „adevărat", în „Manifestul Comunist"), socialism care a pătruns în Ligă datorită lui Kriege şi lecturii scrierilor respective, trebuia să provoace silă vechilor revoluţionari din Ligă, chiar şi numai prin neputinţa lui senilă. Inconsistenţa concepţiilor teoretice de pînă atunci şi greşelile practice care decurgeau din ele convingeau tot mai mult pe cei de la Londra că noua noastră teorie, a lui Marx şi a mea, este justă. La încetăţenirea acestei părerei a contribuit, incontestabil, faptul că printre conducătorii de la Londra se aflau atunci doi oameni care prin capacitatea lor de cunoaştere teoretică îi întreceau cu mult pe cei de mai sus : pictorul miniaturist Karl Pfänder din Heilbronn şi croitorul Georg Eccarius din Turingia [1].

Pe scurt, în primăvara anului 1847, Moll a venit la Bruxelles la Marx, şi imediat după aceea la Paris, la mine, pentru ca, în numele tovarăşilor săi, să ne invite insistent să intrăm în Ligă. Ei, spunea dînsul, s-au convins atît de justeţea concepţiilor noastre în genere, cît şi de necesitatea de a elibera Liga de vechile tradiţii şi forme conspirative. Dacă vom accepta să intrăm în Ligă, ni se va da posibilitatea să expunem la un congres al Ligii comunismul nostru critic într-un manifest care urma să fie publicat ca manifest al Ligii ; totodată, vom avea posibilitatea să contribuim la înlocuirea organizării învechite a Ligii cu una nouă, mai adecvată timpului şi scopului.

---

[1] Pfänder a murit acum vreo opt ani la Londra. Era un om înzestrat cu o gîndire subtilă, deosebită, dialectică, era spiritual şi ironic. Eccarius a fost ulterior, precum se ştie, ani de-a rîndul secretarul general al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor, din al cărei Consiliu General făceau parte, de altfel, următorii vechi membri ai Ligii : Eccarius, Pfänder, Lessner, Lochner, Marx şi eu. Mai tîrziu, Eccarius s-a consacrat exclusiv mişcării sindicale engleze. *(Nota lui Engels.)*

Pentru noi era neîndoielnic că clasa muncitoare germană avea nevoie de o organizație, fie și numai în vederea propagandei, și că această organizație, întrucît nu avea un caracter pur local, nu putea fi, chiar în afara Germaniei, decît o organizație secretă. Iar Liga era tocmai o astfel de organizație. Toate lipsurile pe care le-am reproșat noi Ligii erau acum recunoscute de reprezentanții ei, iar noi eram invitați să participăm la reorganizarea acesteia. Puteam refuza? Desigur că nu! Am intrat deci în Ligă; Marx a înființat la Bruxelles o comunitate a Ligii formată din prietenii noștri cei mai apropiați, în timp ce eu frecventam cele trei comunități de la Paris.

În vara anului 1847 a avut loc la Londra primul congres al Ligii, la care W. Wolff a reprezentat comunitățile de la Bruxelles, iar eu pe cele de la Paris. Aici, în primul rînd, s-a procedat la reorganizarea Ligii. De asemenea, au fost lichidate rămășițele vechilor denumiri mistice moștenite din vremea activității conspirative. Liga a fost organizată pe comunități, circumscripții, circumscripții conducătoare, Organ Central și congres și, de atunci, a început să poarte denumirea de „Liga comuniștilor". „Scopul Ligii este răsturnarea burgheziei, dominația proletariatului, lichidarea vechii societăți burgheze, bazată pe antagonisme de clasă, și întemeierea unei societăți noi, fără clase și fără proprietate privată" — așa sună articolul întîi. Sistemul de organizare era cît se poate de democratic, cu organe alese și revocabile în orice moment, ceea ce bara calea oricăror tendințe de conjurație, care necesită dictatură, iar Liga a fost transformată — cel puțin pentru vremuri normale de pace — într-o simplă asociație de propagandă. Noul statut a fost supus spre discutare comunităților, — atît de democratic se proceda acum — apoi, la Congresul al doilea a fost dezbătut din nou și adoptat definitiv de către acesta la 8 decembrie 1847. Statutul a fost tipărit la Berlin. Wermuth și Stieber, partea I, p. 239, anexa X.

Congresul al doilea a avut loc la sfîrșitul lunii noiembrie și începutul lunii decembrie a aceluiași an. La acest congres a participat și Marx, susținînd în cursul unor ample dezbateri — congresul a durat cel puțin zece zile — noua teorie. Toate divergențele și îndoielile au fost, în cele din urmă, lichidate, noile principii au fost adoptate în unanimitate, iar Marx și cu mine am fost însărcinați să elaborăm manifestul, ceea ce am și făcut imediat după aceea. Cu cîteva

săptămîni înaintea revoluţiei din februarie, manifestul a fost trimis la Londra pentru a fi tipărit. De atunci încoace a făcut ocolul lumii, a fost tradus în aproape toate limbile şi mai serveşte şi astăzi în cele mai diferite ţări drept călăuza mişcării proletare. Locul vechii devize a Ligii : „Toţi oamenii sînt fraţi" l-a luat noua lozincă de luptă : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !", care proclamă făţiş caracterul internaţional al luptei. Şaptesprezece ani mai tîrziu, această lozincă a străbătut lumea ca o chemare la luptă a Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor, iar azi proletariatul luptător din toate ţările a înscris-o pe stindardul său.

Dar iată că a izbucnit revoluţia din februarie. Imediat, Organul Central de pînă atunci, de la Londra, a transmis împuternicirile sale circumscripţiei conducătoare de la Bruxelles. Dar această hotărîre a sosit într-un moment cînd la Bruxelles domnea de fapt starea de asediu şi, în special, germanii nu se mai puteau întruni nicăieri. Eram tocmai gata să plecăm cu toţii la Paris, şi de aceea noul Organ Central a hotărît să se dizolve, să transmită toate împuternicirile sale lui Marx şi să-l însărcineze să constituie imediat la Paris un nou Organ Central. Cei cinci care luaseră această hotărîre (3 martie 1848) n-apucaseră bine să se despartă, şi iată că poliţia a şi pătruns în locuinţa lui Marx, l-a arestat şi l-a silit să plece a doua zi în Franţa, unde avea tocmai intenţia să se ducă.

În scurt timp ne-am întîlnit din nou cu toţii la Paris. Acolo a fost întocmit documentul de mai jos, semnat de membrii noului Organ Central, care a fost difuzat în toată Germania şi din care mulţi ar mai putea învăţa şi azi cîte ceva.

„REVENDICĂRILE PARTIDULUI COMUNIST ÎN GERMANIA"

1. Germania întreagă va fi declarată republică unică şi indivizibilă.
3. Reprezentanţii poporului vor primi o remuneraţie, pentru ca şi muncitorul să poată pătrunde în parlamentul poporului german.
4. Înarmarea generală a poporului.
7. Domeniile princiare şi celelalte domenii feudale, întregul subsol etc. vor deveni proprietate de stat. Pe aceste domenii se va practica agricultura pe scară mare, după cele mai moderne metode ştiinţifice, în folosul întregii societăţi.

8. Ipotecile asupra proprietăților țărănești vor fi declarate proprietate a statului. Dobînzile la aceste ipoteci vor fi plătite de țărani statului.
9. În regiunile unde se practică arendarea, renta funciară sau arenda vor fi plătite statului sub formă de impozit.
11. Toate mijloacele de transport — căi ferate, canale, vapoare, șosele, poștă etc. — vor fi preluate de stat. Ele vor deveni proprietate de stat și vor fi puse în mod gratuit la dispoziția clasei neavute.
14. Limitarea dreptului de succesiune.
15. Introducerea unor impozite ridicate cu caracter progresiv și desființarea impozitelor pe articolele de consum.
16. Înființarea de ateliere naționale. Statul garantează tuturor muncitorilor mijloace de existență și se îngrijește de cei inapți de muncă.
17. Învățămînt public gratuit.

Este în interesul proletariatului german, al micii burghezii și al micii țărănimi să lupte cu toată energia pentru înfăptuirea măsurilor de mai sus. Căci numai prin înfăptuirea lor, masele de milioane din Germania, exploatate pînă acum de o mînă de oameni care vor căuta să le asuprească și în viitor, își vor putea dobîndi drepturile și puterea ce li se cuvine ca producători ai întregii avuții.

Comitetul :

Karl Marx, Karl Schapper, H. Bauer,
F. Engels, J. Moll, W. Wolff

La Paris domnea pe atunci mania legiunilor revoluționare. Spanioli, italieni, belgieni, olandezi, polonezi, germani se grupau pe detașamente spre a-și elibera patriile. Legiunea germană era condusă de Herwegh, Bornstedt, Börnstein. Întrucît imediat după revoluție nu numai că toți muncitorii străini s-au pomenit fără lucru, dar au început să și fie persecutați de populația locală, aceste legiuni s-au bucurat de o mare afluență. Noul guvern le-a considerat drept un mijloc de a se descotorosi de muncitorii străini și le-a acordat l'étape du soldat, adică încartiruirea pe parcurs și o soldă de 50 de centime pe zi pînă la graniță, unde ministrul de externe, cel veșnic mișcat pînă la lacrimi, grandilocventul Lamartine, găsea prilejul să le predea guvernelor respective.

Ne-am opus în modul cel mai hotărît acestui joc de-a revoluția. Să întreprinzi o invazie în Germania, care se afla pe

atunci în plină fierbere, pentru a introduce cu forța revoluția din afară însemna să subminezi cauza revoluției în Germania însăși, să întărești guvernele, iar pe membrii legiunilor — lucru de care avea grijă Lamartine — să-i predai dezarmați trupelor germane. Cînd revoluția a biruit la Viena și la Berlin, legiunea a devenit cu totul inutilă ; dar de vreme ce jocul a început, trebuia continuat.

Noi am înființat un club comunist german, unde îi sfătuiam pe muncitori să nu se înroleze în legiune, ci să se întoarcă unul cîte unul în patrie și să activeze acolo în interesul mișcării. Vechiul nostru prieten Flocon, care făcea parte din guvernul provizoriu, a obținut și pentru muncitorii pe care-i trimiteam noi în patrie aceleași înlesniri pe timpul călătoriei care fuseseră făgăduite membrilor legiunilor. În felul acesta am trimis înapoi în Germania vreo 300—400 de muncitori, printre care marea majoritate o formau membrii Ligii.

Cum era ușor de prevăzut, față de mișcarea maselor populare care se dezlănțuise acum, Liga se dovedise a fi un instrument de înrîurire mult prea slab. Trei sferturi din membrii ei, care locuiseră înainte în străinătate, și-au schimbat, prin reîntoarcerea în patrie, domiciliul ; de aceea, comunitățile din care au făcut parte pînă atunci s-au dizolvat și ei au pierdut orice legătură cu Liga. O parte dintre ei, cei mai ambițioși, nici nu au mai încercat să reia legătura, ci au inițiat, fiecare în localitatea lui, pe proprie răspundere, cîte o mică mișcare separată. În sfîrșit, condițiile erau atît de diferite în fiecare stăpînet în parte, în fiecare provincie, în fiecare oraș, încît Liga n-ar fi putut da decît directive foarte generale ; or, aceste directive puteau fi aduse la cunoștință mult mai bine prin presă. Într-un cuvînt, din momentul în care au dispărut cauzele care făcuseră necesară Liga secretă, și Liga secretă ca atare a încetat de a mai avea vreun sens. Dar faptul acesta putea să surprindă cel mai puțin pe aceia care lichidaseră tocmai ultimele rămășițe ale caracterului conspirativ al acestei Ligi secrete.

Acum însă s-a dovedit că Liga a fost o minunată școală de activitate revoluționară. Pe Rin, unde „Neue Rheinische Zeitung“ [1] reprezenta un centru de nădejde, în Nassau, în Rheinhessen etc., pretutindeni, în fruntea mișcării democratice-radicale se aflau membri ai Ligii. Tot așa și la Hamburg. În Germania de sud, acest lucru era împiedicat de precumpănirea

[1] „*Neue Rheinische Zeitung*“ a apărut la Colonia de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849. Redactor-șef era Marx, iar unul din redactori era Engels. — *Nota red.*

democrației mic-burgheze. La Breslau, pînă în vara anului 1848 a activat cu mult succes Wilhelm Wolff ; el a primit din partea Sileziei și mandatul de deputat supleant în parlamentul de la Frankfurt. În sfîrșit, la Berlin, zețarul Stephan Born, care la Bruxelles și la Paris fusese un membru activ al Ligii, a întemeiat o „Frăție muncitorească", care s-a extins destul de mult și a ființat pînă în 1850. Born, un tînăr foarte talentat, dar care, grăbit din cale-afară să devină un mare om politic, s-a „înfrățit" cu tot soiul de lichele numai ca să adune în jurul său o mulțime de aderenți, nu era nicidecum omul care putea să introducă unitate în tendințele contradictorii și să facă lumină în haos. De aceea, în publicațiile oficiale ale „Frăției" găsim amestecate de-a valma concepțiile expuse în „Manifestul Comunist" cu reminiscențe și deziderate corporatiste, cu crîmpeie din concepțiile lui Louis Blanc și Proudhon, cu vorbărie în favoarea protecționismului vamal etc., — într-un cuvînt, se observă dorința de a împăca pe toată lumea. „Frăția" s-a îndeletnicit în special cu organizarea de greve, de sindicate, de cooperative de producție, uitînd că sarcina era în primul rînd de a cuceri mai întîi printr-o victorie politică terenul fără de care înfăptuirea acestora nu putea fi trainică. Iar atunci cînd victoriile reacțiunii i-au făcut pe conducătorii Frăției să-și dea seama de necesitatea participării directe la lupta revoluționară, atunci, bineînțeles, masa dezorientată, care se grupase în jurul lor, i-a părăsit. Born a luat parte la insurecția din mai 1849 de la Dresden, și a scăpat ca prin minune. Față de marea mișcare politică a proletriatului, „Frăția muncitorească" s-a dovedit a fi un simplu Sonderbund (Uniune separată), care exista mai mult pe hîrtie și avea un rol atît de neînsemnat, încît reacțiunea a găsit de cuviință să o interzică abia în 1850, iar filialele ei care au continuat să existe au fost interzise abia cîțiva ani mai tîrziu. Born, care se numește de fapt Buttermilch, n-a ajuns un mare om politic, ci doar un neînsemnat profesor în Elveția, care nu-l mai traduce pe Marx în limbaj corporatist, ci pe blîndul Renan în germana sa dulceagă.

Cu demonstrația din 13 iunie 1849 de la Paris, cu înfrîngerea insurecției din mai în Germania și cu zdrobirea revoluției în Ungaria de către ruși s-a încheiat o întreagă perioadă a revoluției de la 1848. Victoria reacțiunii nu era însă nicidecum definitivă. Se impunea o nouă organizare a forțelor revoluționare risipite și implicit și a forțelor Ligii. Ca și înainte de 1848, împrejurările făceau imposibilă orice organizare fățișă

a proletariatului ; eram, prin urmare, nevoiți să ne organizăm din nou pe ascuns.

În toamna anului 1849, majoritatea membrilor fostelor Organe Centrale și ai congreselor s-au adunat din nou la Londra. N-au lipsit decît Schapper și Moll. Schapper fusese întemnițat la Wiesbaden, și după ce a fost achitat, în primăvara anului 1850, a venit și el la Londra. Moll, care, după ce făcuse un șir întreg de călătorii foarte periculoase pentru îndeplinirea unor misiuni și în scop de agitație — în ultima vreme recruta tunari pentru artileria din Palatinat chiar din rîndurile armatei prusiene din Provincia renană —, a intrat în compania de muncitori din Besançon a detașamentului lui Willich și a căzut în bătălia de pe Murg, în fața podului de la Rotenfels, fiind lovit de un glonte în cap. În schimb și-a făcut apariția Willich. Acesta era unul dintre comuniștii prin sentiment, atît de frecvenți în Germania de vest după 1845, fapt care îl făcea să fie instinctiv într-o opoziție ascunsă față de orientarea noastră critică. Dar mai mult decît atît : Willich era un adevărat profet, convins că este predestinat să fie eliberatorul proletariatului german, și, ca atare, pretindea direct atît dictatura politică, cît și dictatura militară. Alături de comunismul primitiv creștin, propovăduit înainte vreme de Weitling, a apărut, prin urmare, un fel de islamism comunist. Propaganda pentru această nouă religie se mărginea însă, deocamdată, la cazarma emigranților de sub comanda lui Willich.

Așadar Liga a fost organizată din nou, a fost dată publicității „Adresa" din martie 1850, apărută în anexă (IX, nr. 1), iar Heinrich Bauer a fost trimis ca emisar în Germania. Această „Adresă", redactată de Marx și de mine, mai prezintă interes și acum, deoarece democrația mic-burgheză continuă să fie și azi partidul care la viitoarea zguduire europeană, iminentă (intervalul dintre revoluțiile din Europa — 1815, 1830, 1848—1852, 1870 — este în secolul nostru de 15—18 ani), trebuie negreșit să vină mai întîi la cîrmă în Germania, pentru a salva societatea de muncitorii comuniști. Prin urmare, multe din cele spuse acolo mai sînt valabile și astăzi. Misiunea lui Heinrich Bauer a fost încununată de un succes deplin. Acest cizmar scund și voios era un diplomat înnăscut. El a adunat din nou într-o organizație activă pe foștii membri ai Ligii, dintre care o parte nu activau, iar o parte activau pe propria lor răspundere ; în special, i-a atras pe conducătorii de atunci ai „Frăției muncitorești". Liga a început să joace în asociațiile muncitorești, țărănești și în societățile de gimnastică rolul conducător

în măsură mult mai mare decît înainte de 1848, așa încît chiar adresa trimestrială, trimisă comunităților în iunie 1850, a putut constata că studentul Schurz din Bonn (viitorul exministru american), care călătorea prin Germania din însărcinarea democrației mic-burgheze, „găsise toate elementele capabile grupate în jurul Ligii" (vezi Anexa, IX, nr. 2). Liga era incontestabil singura organizație revoluționară importantă din Germania.

Scopul însă căruia urma să-i slujească această organizație era în special în funcție de un nou avînt al revoluției ; dar realizarea perspectivei unui nou avînt în cursul anului 1850 devenea tot mai puțin probabilă, ba chiar cu neputință. Criza industrială din 1847, care a pregătit revoluția de la 1848, trecuse ; a început o perioadă nouă, fără precedent, de prosperitate industrială. Pentru cine avea ochi să vadă și-i folosea, era limpede că furtuna revoluționară de la 1848 se potolea treptat.

„În această prosperitate generală, cînd forțele de producție ale societății burgheze capătă o dezvoltare atît de puternică pe cît este, în general, posibil în cadrul relațiilor burgheze, nici *nu poate fi vorba de o adevărată revoluție.* O astfel de revoluție e posibilă numai în perioada cînd amîndoi acești factori — forțele de producție moderne și formele de producție burgheze — intră în contradicție. Nesfîrșitele dispute cu care se îndeletnicesc acum, pe continent, reprezentanții diferitelor fracțiuni ale partidului ordinii, compromițîndu-se unii pe alții, nu duc în nici un caz la noi revoluții ; dimpotrivă, aceste dispute sînt posibile tocmai pentru că, în momentul de față baza relațiilor sociale este atît de trainică și — lucru pe care reacțiunea nu-l știe — atît de *burgheză.* Toate încercările reacționare de a frîna dezvoltarea burgheză *vor eșua* tot atît de inevitabil, *lovindu-se de această bază, ca și toată indignarea morală a democraților și toate proclamațiile lor înflăcărate*". Așa a scris Marx și cu mine în „A treia cronică internațională. Din mai pînă în octombrie 1850", în „Neue Rheinische Zeitung, Politisch-ökonomische Revue" nr. V și VI, Hamburg, 1850, p. 153 [1].

Această înțelegere lucidă a situației era însă pentru mulți o erezie într-o vreme cînd Ledru-Rollin, Louis Blanc, Mazzini, Kossuth, iar dintre aștrii germani mai mărunți Ruge, Kinkel, Goegg și cum le-o mai fi zicînd formau la Londra cu duiumul viitoare guverne provizorii nu numai pentru patriile lor, ci și

[1] Vezi *K. Marx* și *F. Engels.* Opere, vol. 7, București, Editura politică, 1960, p. 479. — *Nota trad.*

pentru întreaga Europă, şi cînd nu mai rămînea decît să se obţină în America, ca împrumut în favoarea revoluţiei, banii necesari pentru a înfăptui revoluţia europeană şi a crea, bineînţeles, cît ai bate din palme, diferite republici. Şi atunci pe cine ar putea mira faptul că în această cursă s-a lăsat prins un om ca Willich, că Schapper, cuprins de vechea ardoare revoluţionară, s-a lăsat prostit şi el, că majoritatea muncitorilor de la Londra, în mare parte ei înşişi emigranţi, i-au urmat în tabăra fabricanţilor de revoluţii burghezo-democraţi? Într-un cuvînt, atitudinea de rezervă pe care o preconizam noi nu era pe placul acestor oameni; după părerea lor, trebuia să se treacă la fabricarea de revoluţii; noi am refuzat categoric. S-a produs sciziunea; ce a urmat se poate citi în „Dezvăluiri". A survenit apoi arestarea mai întîi a lui Nothjung, după aceea a lui Haupt, la Hamburg, care a trădat, divulgînd numele membrilor Organului Central din Köln, şi care urma să figureze ca martor principal în proces. Rudele lui, vrînd să evite această ruşine, l-au trimis la Rio de Janeiro, unde ulterior s-a îndeletnicit cu negustoria şi, ca recompensă pentru meritele sale, a fost numit consul general, la început al Prusiei şi apoi al Germaniei. Acum se află din nou în Europa [1].

Pentru o mai bună înţelegere a „Dezvăluirilor", dau aici lista acuzaţilor de la Colonia: 1. P. G. Röser, muncitor la fabrica de ţigări; 2. Heinrich Bürgers, la sfîrşitul vieţii deputat progresist în Landtag; 3. Peter Nothjung, croitor, mai tîrziu fotograf, decedat acum cîţiva ani la Breslau; 4. W. J. Reiff; 5. Dr. Hermann Becker, actualmente primar general al oraşului Köln şi membru al Camerei seniorilor; 6. Dr. Roland Daniels, medic, a murit la cîţiva ani după proces din cauza tuberculozei pe care a contractat-o în închisoare; 7. Karl Otto, chimist; 8. Dr. Abraham Jacobi, actualmente medic la New York; 9. Dr. J. J. Klein, actualmente medic şi consilier comunal la Köln; 10. Ferdinand Freiligrath, care însă pe vremea aceea se afla deja la Londra; 11. J. L. Ehrhard, funcţionar comercial; 12. Friedrich Lessner, croitor, actualmente stabilit la Londra. Dintre aceştia, după dezbateri publice care au durat de la

[1] Schapper a murit la Londra la sfîrşitul deceniului al 7-lea. Willich a luat parte la războiul civil din America şi s-a distins în bătălia de la Murfreesboro (Tennessee), la care a participat ca general de brigadă; el a primit un glonte în piept, dar s-a vindecat; a murit acum vreo zece ani în America. Cît priveşte celelalte persoane pomenite mai sus, mai vreau să menţionez că lui Heinrich Bauer i s-a pierdut urma prin Australia, iar Weitling şi Ewerbeck au murit în America. *(Nota lui Engels.)*

4 octombrie pînă la 12 noiembrie 1852, au fost condamnați de Curtea cu juri pentru tentativă de înaltă trădare : Röser, Bürgers și Nothjung la cîte 6 ani detențiune într-o fortăreață, Reiff, Otto și Becker la cîte 5 ani, Lessner la 3 ani, iar Daniels, Klein, Jacobi și Ehrhard au fost achitați.

Cu procesul de la Colonia se încheie prima perioadă a mișcării muncitorești comuniste germane. Imediat după ce s-a pronunțat sentința, am dizolvat Liga, iar peste cîteva luni Sonderbundul lui Willich-Schapper și-a dat și el obștescul sfîrșit.

De atunci și pînă acum s-a scurs o viață de om. Pe atunci Germania era o țară a meșteșugarilor și a industriei casnice bazată pe munca manuală, astăzi e o mare țară industrială, aflată încă într-o permanentă transformare industrială. Pe atunci trebuia să cauți cu lumînarea pe muncitorii care să fie conștienți de situația lor de clasă și de antagonismul lor istoric-economic față de capital, pentru că însuși acest antagonism abia se contura. Astăzi, întregul proletariat german trebuie supus unui regim de legi excepționale, pentru a încetini cît de cît procesul dezvoltării lui spre conștiința deplină a situației sale de clasă asuprită. Pe atunci, puținii oameni care au ajuns să înțeleagă rolul istoric al proletariatului erau nevoiți să activeze în ilegalitate, să se adune pe furiș în comunități mici de 3 pînă la 20 de persoane. Astăzi, proletariatul german se poate chiar lipsi de o organizație oficială, fie ea legală sau secretă ; simpla legătură, care se înțelege de la sine, între tovarăși de clasă stăpîniți de aceleași idei este suficientă pentru a zdruncina întregul imperiu german, fără a mai fi nevoie de statute, organe de conducere, rezoluții sau alte forme concrete. Bismarck e arbitru în Europa, dincolo de granițele Germaniei ; în interiorul țării însă crește pe zi ce trece tot mai amenințătoare figura de atlet a proletariatului german, așa cum a prevăzut-o Marx încă în 1844, uriașul pentru care edificiul imperiului conceput pe măsura filistinului este de pe acum prea strîmt, uriașul a cărui statură gigantică și ai cărui umeri lați se dezvoltă în așteptarea momentului cînd va fi destul să se ridice de la locul lui pentru a preface în ruine întregul edificiu al imperiului. Ba mai mult. Mișcarea internațională a proletariatului european și american a devenit acum atît de puternică, încît nu numai prima ei formă, îngustă — Liga secretă —, dar chiar și a doua formă a ei, infinit mai cuprinzătoare — Asociația Internațională a Mun-

citorilor, asociație legală —, au devenit pentru ea o cătușă ; simplul sentiment de solidaritate, care se bazează pe înțelegerea identității situației lor de clasă, e suficient pentru a uni pe muncitorii din toate țările și de toate limbile într-un singur mare partid al proletariatului și pentru a menține coeziunea acestuia. Învățătura pe care între anii 1847 și 1852 a reprezentat-o Liga și pe care înțelepții filistini își puteau permite s-o trateze, ridicînd din umeri, ca o elucubrație a unor nebuni sau ca o învățătură secretă a cîtorva sectanți izolați, are azi nenumărați adepți în toate țările civilizate ale lumii, printre ocnașii din minele Siberiei, cît și printre căutătorii de aur din California ; iar întemeietorul acestei învățături, omul cel mai urît și cel mai calomniat de contemporanii săi, Karl Marx, a devenit, spre sfîrșitul vieții sale, pentru proletariatul din Lumea Veche și din Lumea Nouă sfetnicul cel mai solicitat și care nu stătea niciodată pe gînduri să acorde proletariatului sprijinul său.

Londra, 8 octombrie 1885 *Friedrich Engels*

Publicat pentru prima oară în „Der Sozialdemokrat" nr. 46—47 și 48 din 12, 19 și 26 noiembrie 1885

Se tipărește după K. Marx și F. Engels. Opere vol. 21, București, Editura politică, 1965, p. 207—224

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY

II

STATUTELE LIGII COMUNIȘTILOR

Proletari din toate țările, uniți-vă !

CAPITOLUL I

LIGA

Art. 1. Scopul ligii este răsturnarea burgheziei, dominația proletariatului, lichidarea vechii societăți burgheze, bazată pe antagonisme de clasă, și întemeierea unei societăți noi, fără clase și fără proprietate privată.

Art. 2. Condițiile pentru a fi membru sînt :

A) un fel de viață și activitate corespunzătoare acestui țel ;

B) energie revoluționară și zel în propagandă ;

C) aderarea la comunism ;

D) abținerea de la participarea la orice asociație anticomunistă politică sau națională și anunțarea organului superior în caz de participare la orice fel de asociație ;

E) supunere față de hotărîrile ligii ;

F) păstrarea secretului în legătură cu toate chestiunile ligii ;

G) admiterea unanimă într-o comunitate.

Cel care nu mai corespunde acestor condiții va fi exclus. (Vezi *Capitolul VIII.*)

Art. 3. Toți membrii sînt egali și frați și ca atare își datorează unul altuia ajutor în orice împrejurare.

Art. 4. Membrii poartă nume conspirative.

Art. 5. Liga este organizată pe comunități, circumscripții, circumscripții conducătoare, organ central și congrese.

CAPITOLUL II

COMUNITATEA

Art. 6. Comunitatea este alcătuită din cel puţin trei şi cel mult douăzeci de membri.

Art. 7. Fiecare comunitate îşi alege un preşedinte şi un adjunct. Preşedintele conduce şedinţa, adjunctul ţine casa şi înlocuieşte pe preşedinte în cazul cînd acesta lipseşte.

Art. 8. Primirea de noi membri se face de către preşedintele comunităţii şi membrul care l-a propus, cu asentimentul prealabil al comunităţii.

Art. 9. Diferitele comunităţi nu se cunosc între ele şi nu sînt în corespondenţă unele cu altele.

Art. 10. Comunităţile poartă denumiri distinctive.

Art. 11. Orice membru care îşi schimbă domiciliul e dator să-şi anunţe în prealabil preşedintele.

CAPITOLUL III

CIRCUMSCRIPŢIA

Art. 12. Circumscripţia cuprinde cel puţin două şi cel mult zece comunităţi.

Art. 13. Preşedinţii şi adjuncţii comunităţilor alcătuiesc organul de conducere al circumscripţiei. Acesta îşi alege un preşedinte din sînul său. Circumscripţia e în corespondenţă cu comunităţile ei şi cu circumscripţia conducătoare.

Art. 14. Organul de conducere al circumscripţiei este puterea executivă pentru toate comunităţile circumscripţiei.

Art. 15. Comunităţile izolate urmează să fie incluse într-o circumscripţie existentă, sau să formeze, împreună cu alte comunităţi izolate, o nouă circumscripţie.

CAPITOLUL IV

CIRCUMSCRIPŢIA CONDUCĂTOARE

Art. 16. Diferitele circumscripţii ale unei ţări sau ale unei provincii sînt subordonate unei circumscripţii conducătoare.

Art. 17. Împărţirea circumscripţiilor ligii pe provincii şi instituirea de circumscripţii conducătoare se face de către congres, pe baza propunerilor organului central.

Art. 18. Circumscripţia conducătoare este puterea executivă pentru toate circumscripţiile din raza ei. Ea este în corespondenţă cu aceste circumscripţii şi cu organul central.

Art. 19. Circumscripţiile nou formate sînt incluse în circumscripţia conducătoare cea mai apropiată.

Art. 20. Circumscripţiile conducătoare sînt răspunzătoare în mod provizoriu faţă de organul central şi în ultimă instanţă faţă de congres.

CAPITOLUL V

ORGANUL CENTRAL

Art. 21. Organul central este puterea executivă a întregii ligi şi ca atare răspunzător faţă de congres.

Art. 22. El se compune din cel puţin cinci membri şi este ales de către organul de conducere al circumscripţiei din localitatea în care congresul şi-a stabilit sediul.

Art. 23. Organul central este în corespondenţă cu circumscripţiile conducătoare. El face trimestrial o dare de seamă asupra situaţiei întregii ligi.

CAPITOLUL VI

DISPOZIŢII COMUNE

Art. 24. Comunităţile şi organele de conducere ale circumscripţiilor, cît şi organul central se întrunesc cel puţin o dată la două săptămîni.

Art. 25. Membrii organelor de conducere ale circumscripţiilor şi ai organului central sînt aleşi pe termen de un an, sînt reeligibili şi pot fi oricînd revocaţi de alegătorii lor.

Art. 26. Alegerile au loc în luna septembrie.

Art. 27. Organele de conducere ale circumscripţiilor vor conduce dezbaterile comunităţilor în conformitate cu ţelurile ligii.

Dacă organul central consideră că dezbaterea anumitor chestiuni este de interes general şi direct, va invita întreaga ligă să le dezbată.

Art. 28. Membrii ligii vor lua contact cel puţin o dată la trei luni, iar comunităţile cel puţin o dată pe lună cu organul de conducere al circumscripţiei lor.

Fiecare circumscripţie trebuie să facă o dare de seamă circumscripţiei conducătoare cel puţin o dată la două luni, iar fiecare circumscripţie conducătoare trebuie să facă o dare de seamă organului central cel puţin o dată la trei luni despre districtul său.

Art. 29. Fiecare organ de conducere al ligii are obligaţia să ia măsurile necesare pentru siguranţa şi activitatea susţinută a ligii, în cadrul statutelor şi pe răspundere proprie, anunţînd imediat organul superior.

CAPITOLUL VII

CONGRESUL

Art. 30. Congresul este puterea legislativă a întregii ligi. Toate propunerile de modificare a statutelor se înaintează de către circumscripţiile conducătoare organului central, care le supune congresului.

Art. 31. Fiecare circumscripţie trimite un delegat.

Art. 32. Circumscripţiile cu mai puţin de 30 de membri trimit un delegat, cele cu mai puţin de 60 de membri trimit doi delegaţi, cele cu mai puţin de 90 de membri trimit trei delegaţi etc. Circumscripţiile pot fi reprezentate de membri ai ligii care nu sînt din localitatea respectivă.

În cazul acesta vor trimite însă delegatului lor un mandat amănunţit.

Art. 33. Congresul se întruneşte în luna august a fiecărui an. În cazuri urgente, organul central convoacă un congres extraordinar.

Art. 34. Congresul stabileşte de fiecare dată localitatea în care organul central îşi va avea sediul în anul următor, precum şi localitatea unde se va întruni următorul congres.

Art. 35. Organul central participă la congres, dar nu are vot deliberativ.

Art. 36. După fiecare sesiune, congresul lansează, pe lîngă circulara sa, şi un manifest în numele partidului.

CAPITOLUL VIII

INFRACȚIUNI ÎMPOTRIVA LIGII

Art. 37. Cel ce calcă condițiile cerute membrilor (art. 2) va fi, după împrejurări, suspendat din ligă sau exclus.

Excluderea face cu neputință reprimirea.

Art. 38. Numai congresul hotărăște asupra excluderii.

Art. 39. Membrii pot fi suspendați de către circumscripții sau de către comunități avizînd imediat organul superior. Și în această privință decide în ultimă instanță congresul.

Art. 40. Reprimirea membrilor suspendați se face de către organul central, în urma propunerii circumscripției.

Art. 41. Infracțiunile împotriva ligii sînt judecate de către organul de conducere al circumscripției, care se îngrijește și de executarea hotărîrii.

Art. 42. Indivizii suspendați și cei excluși, ca și în genere persoanele suspecte, vor fi puși sub supraveghere și împiedicați de la acțiuni dăunătoare ligii. Uneltirile unor asemenea indivizi trebuie aduse de îndată la cunoștința comunității respective.

CAPITOLUL IX

FONDURILE LIGII

Art. 43. Congresul stabilește pentru fiecare țară un minimum de cotizație pe care trebuie s-o plătească fiecare membru.

Art. 44. Din această cotizație, jumătate se atribuie organului central și jumătate rămîne în casa circumscripției sau a comunității.

Art. 45. Fondurile organului central se întrebuințează :

1) pentru acoperirea cheltuielilor de corespondență și de administrație ;

2) pentru tipărirea și difuzarea manifestelor propagandistice ;

3) pentru trimiterea de emisari ai organului central cu anumite sarcini.

Art. 46. Fondurile organelor de conducere locale se întrebuințează :

1) pentru acoperirea cheltuielilor de corespondență ;

2) pentru tipărirea și difuzarea manifestelor propagandistice ;

3) pentru trimiterea de emisari în anumite ocazii.

Art. 47. Comunităților și circumscripțiilor care timp de șase luni nu au trimis organului central cotizațiile li se va anunța de către acesta suspendarea din ligă.

Art. 48. Organele de conducere ale circumscripțiilor vor da socoteală comunităților lor, la intervale de cel mult trei luni, de cheltuieli și încasări. Organul central dă socoteală congresului de administrarea fondurilor ligii și de situația casei ligii. Orice delapidare a fondurilor ligii se sancționează cu pedeapsa cea mai aspră.

Art. 49. Cheltuielile extraordinare și cheltuielile pentru convocarea congresului se acoperă prin contribuții extraordinare.

CAPITOLUL X

PRIMIREA

Art. 50. Președintele comunității citește celui ce urmează a fi primit statutele de la art. 1 pînă la art. 49, le explică, și într-o scurtă alocuțiune stăruie în mod deosebit asupra obligațiilor pe care și le ia acesta, punîndu-i apoi întrebarea : „Vrei deci să intri în această ligă ?". Dacă răspunde „Da !", președintele îi cere cuvîntul de onoare că-și va îndeplini obligațiile de membru al ligii, îl declară membru al ligii și la ședința următoare îl introduce în comunitate.

Londra, 8 decembrie 1847.

În numele celui de-al doilea congres din toamna anului 1847.

Secretar:
(ss) *Engels*

Președinte:
(ss) *Karl Schapper*

III

P. MUȘOIU CĂTRE F. ENGELS

DRAGĂ TOVARĂȘE,

Nu știu dacă ați fost informat că lucrările dv. „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință" și „Manifestul Comunist" au fost traduse în limba română ; exemplarele de față reprezintă o confirmare. Aceste două lucrări constituie chintesența socialismului și au stat la baza aproape întregii noastre literaturi socialiste, precum și a altor literaturi. Prima ediție s-a și epuizat, în curînd va trebui să apară o a doua. Tocmai pentru acest motiv doresc să vă aduc faptul la cunoștință și să vă rog să scrieți o prefață pentru fiecare din cele două lucrări. Am convingerea că, scrise de autor, prefețele vor contribui la creșterea prestigiului lucrărilor, la aprofundarea ideilor și la sporirea influenței noastre asupra celor care mai au încă îndoieli.

Cu salutări călduroase,
P. Mușoiu

24 februarie 1894

Adresa :
P. Mușoiu
Strada Miracolului nr. 2
București — România

BCU IASI CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

IV

ENGELS CĂTRE P. MUŞOIU

Londra, 20 martie 1894

Faptul că am lipsit din Londra m-a împiedicat să răspund la scrisoarea dv. din 24 februarie, şi să vă confirm primirea ei cît şi a traducerii „Manifestului Comunist" şi a „Socialismului utopic şi ştiinţific", pentru care vă mulţumesc foarte mult. Din păcate nu am ajuns încă să stăpînesc atît de temeinic limba română încît să pot aprecia dacă traducerea dv. este bună. Aş vrea totuşi să vă sfătuiesc ca la traducerea cărţilor germane să nu luaţi ca bază versiunea lor franceză.

Regret că nu dispun de suficient timp ca să pot satisface dorinţa dv. de a scrie o prefaţă pentru noile ediţii. Mă ocup acum de ultima redactare a volumului III din „Capitalul" lui Marx şi întrucît tipăritul merge destul de rapid îmi consacru tot timpul pentru a pune la punct restul manuscrisului, ca să nu intervină nici o stagnare.

Cu salutări cordiale
F. Engels

. . . . . .

Marx-Engels. Werke, Band, 39,
Dietz-Verlag.

CUPRINS

PREFEȚE

Prefață la ediția germană din 1872 5
Prefață la a doua ediție rusă din 1882 7
Prefață la ediția germană din 1883 13
Prefață la ediția engleză din 1888 15
Prefață la ediția a patra germană din 1890 21
Prefață la ediția poloneză din 1892 27
Prefață la ediția italiană din 1893 29
Prefață la ediția română din 1892 31

MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST

I. BURGHEZI ȘI PROLETARI 36
II. PROLETARI ȘI COMUNIȘTI 50
III. LITERATURA SOCIALISTĂ ȘI COMUNISTĂ 59

1. Socialismul reacționar . . . . . —

a) Socialismul feudal . . . . . —
b) Socialismul mic-burghez 61
c) Socialismul german, sau „adevăratul" socialism 62

2. Socialismul conservator, sau burghez 65
3. Socialismul și comunismul critico-utopic 66

IV. POZIȚIA COMUNIȘTILOR FAȚĂ DE DIFERITELE PARTIDE DE OPOZIȚIE 71

ANEXE

I. CU PRIVIRE LA ISTORIA LIGII COMUNIȘTILOR 75
II. STATUTELE LIGII COMUNIȘTILOR 95
III. SCRISOAREA LUI P. MUȘOIU CĂTRE F. ENGELS 101
IV. SCRISOAREA LUI F. ENGELS CĂTRE P. MUȘOIU 102

ILUSTRAȚII

Manuscrisul prefeței lui Marx și Engels la ediția rusă a „Manifestului Partidului Comunist" din 1882 . . . . . 9—12
Coperta ediției din 1848 a „Manifestului Partidului Comunist" 37
Coperta ediției ruse a „Manifestului Partidului Comunist" 67

BIBL. CENTR. UNIVERSITARĂ

Coli de editură 5,31. Coli de tipar 6,50. Format 16/540×840.

Tiparul executat sub comanda nr. 7015/90 220.
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1,
București — Republica Socialistă România.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Lei 1,50

ep

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1985

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY